

บันทึกการเวียนรู้

จ.พ. ลวดรัก.

บันทึกการเรียนรู้

จ.พ. ลาวีค.

บันทึกการเรียนรู้

ISBN

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๔

ผู้เขียน ศ.ระพี สาคริก

จัดทำโดย สถาบันอาศรมศิลป์

เว็บไซต์ www.arsomsilp.ac.th

๓๙๙ ซ.อนามัยงามเจริญ ๒๕ แขวงท่าข้าม

เขตบางขุนเทียน ๑๐๑๕๐

โทรศัพท์ ๐๒ ๔๙๐ ๔๗๔๘-๕๔

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

คำนำ

คุณพ่อระพี คุณปู่ระพี อาจารย์ระพี ศาสตราจารย์ระพี เป็นสมญานามที่ใครต่อใครใช้เรียกท่านตามระดับความรู้สึกที่มีต่อท่าน ราวกับต้องการจะสะท้อนถึงความรัก ความเคารพ และศรัทธาที่มีต่อท่านตามแต่ผู้นั้นจะกำหนดในใจเอาเอง โดยที่ทุกคนล้วนอยู่ในข่ายของ “ความรัก ความเมตตา กรุณา” ของท่าน เสมอเหมือนมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ในสายตาของแต่ละคนจึงมองท่านเป็นบุรุษนียบบุคคลที่เขาไม่เพียงจะเทิดทูนได้โดยไม่ลังเล แต่ที่สำคัญคือทุกคนสามารถ “เข้าถึง” จิตใจที่เปิดรับทุกคนได้อย่างสนิทใจ เพราะในสายตาของท่านมองเห็น “คุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ ของทุกคน” และพร้อมที่จะเรียนรู้กับทุกๆ ชีวิตนั้นๆ ได้ตลอดเวลา หลายท่านคงสงสัยและไม่เข้าใจว่า เหตุใดความสัมพันธ์เช่นนี้ จึงเกิดขึ้นได้ ทั้งๆ ที่ส่วนใหญ่อยู่แล้ว ก็เป็นคนต่างวัยกับท่านทั้งนั้น แต่กลับไม่มีช่องว่างระหว่างวัยใดๆ มาเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ต่อกันและกัน

หากท่านผู้อ่าน อ่านหนังสือเล่มนี้ด้วยใจที่ใคร่ครวญจะรู้คำตอบได้ทันที แม้เพียงบทร้อยกรองแรก ที่ท่านกลั่นกรองมาจากใจที่ไม่เคลือบแคลงในผู้อื่นเลยแม้แต่น้อยก็ดี ยิ่งติดตามบทอื่นๆ ต่อไป จะยังพบเคล็ดลับในการฝึกปฏิบัติเรียนรู้ความจริงด้วยใจของท่านอย่างเป็นธรรมชาติ และบทอื่นๆ นั้น ก็สามารถโน้มน้าวให้เราลองฝึกปฏิบัติตามไปโดยไม่รู้ตัว จนในที่สุด วิญญาณการเรียนรู้ก็จะผุดขึ้นในใจของผู้อ่านและกระจ่างแจ้วแกว่งไปที่ละน้อยๆ

ดังนั้นหนังสือเรื่อง “บันทึกการเรียนรู้” ของศาสตราจารย์ระพี สาคริก เล่มนี้จึงเป็นทั้งเรื่องราวชีวิตที่งดงาม เป็นปรัชญานิทรรศและยังเป็นคู่มือการฝึกปฏิบัติพัฒนาการสะท้อนย้อนมองจิตใจตนไปด้วยพร้อมกัน จึงมีค่ายิ่งควรแก่การศึกษา เพื่อสร้างสันติสุขในเรือนใจของทุกคน

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อระพี ที่ได้มอบบันทึกการเรียนรู้เหล่านี้ให้เป็นของขวัญในโอกาสต้อนรับปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๕ และกราบขอบพระคุณที่ท่านให้โอกาสและให้เกิดริตสถาบันอาศรมศิลป์ได้สะท้อนการเรียนรู้จากบันทึกอันทรงคุณค่าให้เป็นสุขุมมงคลแก่ชาวไทยทุกคนตลอดไป

รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม

สารบัญ

บันทึกเพื่อการเรียนรู้

รวบรวมบทความของศาสตราจารย์ระพี สาคริก

- ๖ บทที่ ๑ ความสุขที่พบได้จากการเรียนรู้
ภายในวิถีชีวิตตนเองอย่างอิสระ (๒๕๕๔)
- ๒๖ บทที่ ๒ ชีวิตคนเรา เกิดมาเพื่อการเรียนรู้ (๒๕๕๓)
- ๓๔ บทที่ ๓ ค้นหาธรรมจากชีวิต (๒๕๕๐)
- ๔๐ บทที่ ๔ รู้ธรรมะในใจตนเอง
ก็ย่อมรู้เท่าทันอิทธิพลของศาสตร์ทุกสาขา (๒๕๕๓)
- ๔๘ บทที่ ๕ การปฏิบัติธรรมภายในวิถีชีวิตประจำวัน (๒๕๕๓)
- ๕๖ บทที่ ๖ การจัดการศึกษาระหว่างโลกกับธรรม (๒๕๕๓)
- ๖๔ บทที่ ๗ ครู? (๒๕๕๑)
- ๗๒ บทที่ ๘ วิญญาณความรัก ระหว่างครูกับศิษย์ (๒๕๕๓)
- ๘๐ บทที่ ๙ อนิจจาแม่คงคาผู้ซื่อสัตย์! (๒๕๕๔)
- ๘๘ บทที่ ๑๐ ฝ่าวิกฤตน้ำท่วม โปรดอย่าประมาท (๒๕๕๔)
- ๙๔ บทที่ ๑๑ มองน้ำท่วมในด้านสร้างสรรค์ (๒๕๕๔)
- ๙๘ บทที่ ๑๒ ฉันทเก็บของมีค่าได้จากกระแสน้ำไหล
ถ้าเป็นของใครกรณามาแสดงหลักฐาน (๒๕๕๔)
- ๑๐๓ บทส่งท้าย

บทที่ ๑

ความสุขที่พบได้จากการเรียนรู้ ภายในวิถีชีวิตตนเองอย่างอิสระ

บทความประกอบการบรรยาย
ที่คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วันพุธที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๔๔

บทความเรื่องนี้ หากมองอย่างผิวเผินอาจทำให้หลายคนรู้สึกว่าเป็นเรื่องของ
ผู้สูงอายุ ความรู้สึกเช่นนั้นน่าจะเกิดจากรากฐานจิตใจที่มองเห็นภาพแต่เพียง
ปลายเหตุ แท้จริงแล้วคนทุกรุ่นทุกวัยที่แสวงหาความจริงของชีวิตควรให้ความ
สนใจศึกษา เพื่อห้วงยกระดับคุณภาพจิตใจตนเองให้สูงยิ่งขึ้น

| ๙ |

เนื่องจากในวันพุธที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๔๔ คณะเกษตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เชิญฉันไป
พูดเรื่อง สดใสวัยเกษียณ เป็นเวลา ๒ ชั่วโมง เพราะเหตุว่าช่วงนี้มีข้าราชการ ทั้งอาจารย์และฝ่าย
ธุรการจะครบเกษียณอายุ ๖๐ ปี หลายคน จึงได้จัดงานส่งท้าย เรื่องทำนองนี้มักมีการกระทำใน
ที่ต่างๆ หลายแห่ง

ขณะนี้ฉันมีอายุใกล้จะ ๘๐ ปีแล้ว ช่วงที่ผ่านมา มักมีกลุ่มงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมาเชิญไปพูด
เรื่องการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุเสมอๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อถึงเวลาใกล้เดือนตุลาคมของแต่ละปี
ผลกระทบจากพฤติกรรมดังกล่าว ทำให้ตัวเองต้องหวนกลับมาคิดถึงความเป็นมาของวิถีชีวิตเท่าที่
ผ่านพ้นมาแล้ว จึงพบความจริงให้เชื่อมั่นได้ว่า สิ่งซึ่งฉันปฏิบัติมาแล้วในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้
หลายคนมองเห็นว่า หลังช่วงอายุ ๖๐ ปีมาแล้ว ฉันยังคงทำงานให้กับสังคมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง
หนักมากยิ่งขึ้น และขยายขอบข่ายกระจายออกไปสู่เรื่องต่างๆ อย่างหลากหลาย นอกจากนั้น
ยิ่งทำอย่างมั่นคงก็ยิ่งมุ่งทิศทางลงสู่ด้านล่างชัดเจนมากขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมองที่ความรู้สึกอันเป็นธรรมชาติภายในใจตนเอง สิ่งสำคัญที่สุดน่าจะได้รับการทำงานอย่างมีความสุข ทำให้ไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย แต่กลับสะท้อนให้เห็นว่าตนมีพลังใจสูงงานหนักได้มากยิ่งขึ้น น่าจะเป็นเพราะเหตุนี้เองที่ทำให้หลายคนสนใจมาเชิญฉันไปพูดในที่ต่างๆ

ความรู้สึกที่เกิดจากความจริงซึ่งอยู่ในใจ

ทุกครั้งที่มิผู้มาเชิญให้ไปพูดเรื่องการเตรียมตัวก่อนเกษียณ ฉันอดรู้สึกไม่ได้ว่า ตัวเองไม่เคยคิดเตรียมตัวเกษียณเลย หรืออาจมองในมุมกลับแล้วเห็นได้ว่า ฉันเตรียมตัวมาอย่างเป็นธรรมชาติ ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อายุยังน้อย

หากจะกล่าวอีกด้านหนึ่งคงสรุปได้ว่า **ความจริงของชีวิตถ้าสามารถรู้ได้ถึง ย่อมพบว่า ทุกสิ่งเป็นไปตามวิถีทางอย่างเป็นธรรมชาติ** ดังนั้นในใจฉันจึงไม่มีเส้นเกษียณ คงมุ่งมั่นทำงานมากขึ้นกว่าเก่า เนื่องจากมีคนหลายกลุ่มมาจากหลายมุมชีวิต ที่รู้สึกศรัทธาเข้ามาเชิญไปร่วมกิจกรรมหลายรูปแบบ นอกจากนั้น ยังทำให้รู้ความจริงต่อไปอีกว่า เส้นเกษียณไม่มีในโลกซึ่งอยู่ในจิตใจตนเอง สิ่งที่มีอยู่ในโลกภายนอกจึงน่าจะเกิดขึ้นจากการกำหนดโดยผู้อื่น หาใช่เป็นของจริงจากใจตนไม่

ดังนั้น ทุกครั้งที่ถูกเชิญไปพูดเรื่องนี้ ฉันจึงคิดอยู่ในใจว่าไม่น่าจะไปพูดให้กลุ่มคนที่มีอายุกำลังจะเข้าเกณฑ์เกษียณเท่านั้น หากไม่มองประเด็นแต่เพียงปลายเหตุ แต่ควรจะให้ผู้ซึ่งยังมีอายุน้อยที่มีความเป็นตัวของตัวเองอยู่ในจิตวิญญาณแล้ว มีโอกาสรับฟังมากกว่า ทำให้ทุกครั้งที่ฉันได้รับเชิญให้ไปพูดเรื่องเกี่ยวกับเกษียณอายุอดคิดไม่ได้ว่า ตนเตรียมตัวมาอย่างเป็นธรรมชาติแล้ว ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก หาใช่เพิ่งมาเตรียมเมื่ออายุใกล้ ๖๐ ปีไม่

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากลักษณะของมนุษย์แต่ละคนที่เกิดมา ย่อมมีหน้าที่ในการเรียนรู้ความจริง

มากกว่าการมุ่งไปต้องการสิ่งอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง น่าจะถือได้ว่า คือเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่สำคัญที่สุดนับตั้งแต่เริ่มต้นไปถึงจุดสุดท้าย ส่วนการได้มาซึ่งสิ่งทั้งหลายจากภายนอกน่าจะเป็นไปตามผลการปฏิบัติจากใจจริงมากกว่า

จากเหตุดังกล่าวช่วยให้รู้ความจริงว่า การเรียนรู้ความจริงจากสิ่งต่างๆ มีผลช่วยสอนให้แต่ละคน หวนกลับมาสู่ความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเอง ส่วนความเป็นไปได้ในเรื่องนี้ น่าจะเกิดจากการปฏิบัติ ซึ่งทำให้แต่ละคนมีโอกาสสัมผัสความจริงจากความหลากหลายของสิ่งที่อยู่ในสภาพแวดล้อม เพื่อจะได้รู้สึกซึ่งยิ่งขึ้นว่า สิ่งที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ซึ่งสัมผัสได้จากภายนอกนั้นคือ ธรรมชาติของแต่ละสิ่ง นอกจากนั้น สิ่งซึ่งอยู่ใกล้ตัวที่สุดอันควรสนใจเรียนรู้ก่อนสิ่งอื่น น่าจะได้แก่ ธรรมชาติซึ่งอยู่ในใจของรากฐานจิตใจเพื่อนมนุษย์

การเรียนรู้ธรรมชาติเพื่อประโยชน์สุขของตนเองร่วมกับทุกคน

ช่วงชีวิตที่ผ่านมา ฉันมุ่งมั่นทำงานเพื่อความสุขของเพื่อนมนุษย์ทุกคนอย่างเป็นธรรมชาติมาโดยตลอด โดยไม่คิดโลภโมโทสัน ทำให้รู้สึกสบายใจมาตั้งแต่อายุไม่มากนัก การแสดงออกจากใจตนเองซึ่งหลายคนอาจเห็นได้ง่ายที่สุด น่าจะได้แก่เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับต้นไม้ เช่น การออกรายการโทรทัศน์ ซึ่งตนกระทำมาแล้วถึง ๔๔ ปีเต็ม

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ผสมกลมกลืนอยู่ในเรื่องดังกล่าวซึ่งไม่มีใครจะมีใครนำออกมาพิจารณา น่าจะได้แก่ การแสดงออกเหล่านั้นอยู่บนพื้นฐานความมุ่งมั่นที่สื่อถึงเพื่อนมนุษย์ทุกคน ดังนั้นคนจำนวนมากจึงมักกล่าวกันว่า ท่านอาจารย์เป็นคนใจเย็นและมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอรวมทั้งเมตตาปราณีกับทุกคนด้วย และมีการพูดต่อไปอีกว่า คงเป็นเพราะท่านอาจารย์อยู่กับ

ธรรมชาติของต้นไม้ ซึ่งมีความสวยงาม

หลังจากรับฟังแล้ว ทำให้ฉันต้องหวนกลับมาคิดค้นหาความจริงจากใจตนเองและเกิดคำถามติดตามมาใหม่ว่าเป็นเพราะฉันอยู่กับต้นไม้จริงหรือ จึงทำให้รู้เรื่องราวของธรรมชาติ จนกระทั่งมีความใจเย็นมากขึ้น หากบุคคลใดที่สามารถรู้เท่าทันสิ่งซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง ย่อมรู้ว่าความหลากหลายอันเป็นธรรมชาติของสิ่งซึ่งอยู่ใกล้ใจตัวเองมากที่สุดคือ ธรรมชาติจากรากฐานจิตใจของเพื่อนมนุษย์ ซึ่งให้คุณค่าแก่จิตใจตนมากที่สุด ก่อนการมองข้ามไปยังธรรมชาติซึ่งเป็นต้นไม้และป่า ดังนั้น คำตอบจากใจจริงของฉันจึงหาใช่เป็นไปตามที่หลายคนเข้าใจไม่ ฉันคงไม่ใจเย็นเพราะอยู่กับต้นไม้เท่านั้น แต่ใจเย็นเพราะรักที่จะลงสัมผัสกับความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์มากกว่า

| ๑๑ |

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความขัดแย้งในด้านความคิดซึ่งแต่ละคนแสดงออก นับเป็นธรรมชาติที่ฝึกจิตใจฉันให้ยอมรับความจริงจากทุกคนได้ โดยที่รู้ว่ามันเป็นธรรมชาติของแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนเรา ฉันจึงเข้าใจได้ว่า คำว่าธรรมชาติ หากมองสู่ความหมายได้อย่างลึกซึ้งถึงรากฐาน น่าจะได้แก่ ธรรมชาติซึ่งอยู่ในรากฐานจิตวิญญาณของแต่ละคน ซึ่งมีความสำคัญเหนือกว่าธรรมชาติความหลากหลายของต้นไม้และสิ่งอื่นๆ

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากมนุษย์ทำลายธรรมชาติซึ่งกันและกัน อันสืบเนื่องมาจากการที่มนุษย์ผู้มีโอกาสอยู่เหนือกว่า ทำลายธรรมชาติในจิตวิญญาณตัวเองเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงมีผลทำให้ปัจจุบันมนุษย์ผู้ด้อยโอกาสซึ่งธรรมชาติในรากฐานจิตใจตนเองถูกทำลาย มุ่งไปทำลายธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งหลายมากขึ้น ดังจะพบความจริงจากการที่ผู้มีอำนาจใช้อำนาจจับกุมชาวบ้านซึ่งทำลายป่า

คนเราเกิดมาเพื่อการเรียนรู้

หากแต่ละคนมองไปยังความคิดของเพื่อนมนุษย์ ซึ่งดำเนินชีวิตร่วมกันกับตนและถามว่า คนเราเกิดมาเพื่ออะไร? คงได้รับคำตอบแตกต่างกันอย่างหลากหลาย บางคนอาจกล่าวว่าเกิดมาเพื่อกินเพื่ออยู่ บ้างก็ตอบว่า เกิดมาเพื่อความร่ำรวย รวมทั้งอยากมีสิ่งนั้นสิ่งนี้ หากเข้าใจธรรมชาติของมวลมนุษย์ซึ่งมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะในด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ย่อมรู้ความจริงได้ว่า สิ่งดังกล่าวคือความหลากหลายของมวลมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน

หากสนใจทำงานร่วมกันกับทุกคนจากความรักความจริงใจ น่าจะช่วยให้แต่ละคนมีโอกาสเรียนรู้ความจริงชัดเจนยิ่งขึ้นว่า สิ่งดังกล่าวสอนให้รู้ว่าคุณลักษณะอันเป็นธรรมชาติของแต่ละคนจะช่วยเหลือให้เราเรียนรู้ความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังนั้น ก่อนนำวิธีการเรียนรู้ไปถึงจุดที่รู้จักตนเองได้อย่างลึกซึ้ง แต่ละคนควรรู้คุณค่าของการสัมผัสกับความจริงจากทุกแง่ทุกมุม ซึ่งมีความหลากหลายอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตตนเองได้อย่างอิสระ

หนึ่ง การเรียนรู้ซึ่งถูกกำหนดจากภายนอกให้มุ่งเข้าไปสู่บรรยากาศการจัดการ เช่น มุ่งเข้าสู่โรงเรียน จนกระทั่งบานปลายไปถึงการเข้ามหาวิทยาลัย รวมทั้งขั้นบันไดไปสู่การมีปริญญาสูงขึ้น แม้ออกไปทำงานยังมีความต้องการก้าวขึ้นไปสู่ตำแหน่งสูง เพื่อมีอำนาจและผลประโยชน์ทางวัตถุมากขึ้นไปอีก หากขาดการเรียนรู้ความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเองอันมีผลต่อสื่อกับอิทธิพลครอบงำจากสิ่งดังกล่าว ย่อมทำให้ตนมีรากฐานความคิดคับแคบยิ่งขึ้น

การสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาดังกล่าว น่าจะได้แก่การรักษารากฐานความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเองเอาไว้ให้มั่นคงอยู่ได้ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่าการเอาชนะใจตนเอง ซึ่งควรจะมีอยู่ในรากฐานจิตใจอย่าง

เป็นธรรมชาติต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เมื่อชีวิตสามารถก้าวมาถึงจุดที่รู้ความจริงได้ว่า การรักษาความเป็นตัวของตัวเองเอาไว้ได้อย่างมั่นคง น่าจะเป็นสมบัติที่มีคุณค่าที่สุดของการดำรงชีวิต ส่วนการจะเข้ามหาวิทยาลัยและมีปริญญาสูงขึ้น แม้การเข้าไปทำงานซึ่งอาจก้าวหน้าขึ้นไปสู่อิทธิพลผลประโยชน์นั้น น่าจะเป็นเรื่องของธรรมชาติที่อยู่นอกจิตใจตนเอง หรืออีกนัยหนึ่งเป็นไปตามเหตุและผล จึงสรุปไว้ในขั้นนี้ได้ว่า ความสุขที่แท้จริงนั้น น่าจะหมายถึงการทำงานร่วมกับเพื่อนมนุษย์ เพื่อเรียนรู้ความจริงจากใจของทุกคน ร่วมกับอีกด้านหนึ่งซึ่งมีการทบทวนอดีตความเป็นมาที่ช่วยให้ค้นพบความจริงจากใจตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น การพึ่งตนเองจากรากฐานจิตใจที่อิสระ ซึ่งดำเนินอย่างต่อเนื่องกันมาจึงน่าจะช่วยให้แต่ละคนสามารถรู้คุณค่าความสุขที่แท้จริงได้อย่างลึกซึ้ง

อิสระภาพในการเรียนรู้ คือพื้นฐานสำคัญที่สุดของการดำเนินชีวิต

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า สังคมภายนอกมีอิทธิพลกำหนดให้วิถีชีวิตมุ่งไปสู่การเข้าโรงเรียนและมหาวิทยาลัย สืบทอดไปถึงการเข้าทำงานเพื่อหาเงิน อีกทั้งมีผลประโยชน์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ วิถีทางดังกล่าวน่าจะเป็นเรื่องของธรรมชาติ หากรากฐานจิตใจสามารถสู้กับอิทธิพลดังกล่าวแล้วได้ ย่อมช่วยให้จิตใจตนเองหยั่งรากลงลึกและแข็งแกร่งยิ่งขึ้น

ผู้ที่มีรากฐานจิตใจลึกซึ้งซึ่งทำให้มีความแข็งแกร่งที่จะต่อสู้กับอิทธิพลจากภายนอก ย่อมไม่นำจิตใจไปผูกติดอยู่กับสิ่งเหล่านั้น แม้การก้าวเข้าไปสู่สถาบันการศึกษาย่อมเข้าไปอย่างเป็นธรรมชาติ และไม่หลงยึดติดอยู่กับหนังสือตำราและสิ่งที่ครูสอนในชั้นเรียน หากใช้รากฐานจิตใจเป็นเครื่องมือเรียนรู้ความจริง ซึ่งสะท้อนออกมาจากการปฏิบัติตัวของครูผู้สอน ก่อนการฟังคำสอนแล้วเชื่อในสิ่งที่ครูพูด นอกจากนั้น ยังแบ่งเวลานำจิตวิญญานไปศึกษาหาความรู้ เพื่อค้นหาความจริงจากทุกเรื่องที่พบได้

ในวิถีชีวิตประจำวัน แทนการยึดติดอยู่กับบรรยากาศภายในห้องเรียนและรั้วสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนรู้จากความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์ทุกรูปแบบ โดยรู้สึกว่าคุณค่าแก่นตนเองทั้งสิ้น

ผู้ที่รู้คุณค่าความหลากหลายของชีวิตเพื่อนมนุษย์จากรากฐานที่อิสระ ย่อมไม่รู้สึกรังเกียจสภาพชีวิตที่อยู่ในมุมใดมุมหนึ่ง ทำให้ไม่คิดเลือกที่รักมักที่ชัง ไม่มีพรรคพวก ไม่ว่าจะยากดีมีจนรวมทั้งผู้ซึ่งชีวิตตกอยู่ในสภาพยากไร้หรือแม้แต่กลุ่มคนที่สังคมรังเกียจ โดยเหตุที่เข้าใจได้แล้วว่า แต่ละมุมของชีวิตเพื่อนมนุษย์คือธรรมชาติซึ่งตนควรสนใจเรียนรู้

ดังนั้น การเรียนรู้จึงมีวิถีทางอันเป็นธรรมชาติจากใจตนเองที่กระจายไปสู่ทุกแง่มุมอย่างอิสระ อาทิ เช่น ในขณะที่ตัวเองถูกสังคมกำหนดให้จำต้องขึ้นไปสู่ระดับสูง แต่จิตวิญญาณควรจะมุ่งลงสู่พื้นดิน ซึ่งหมายถึงเพื่อนมนุษย์ผู้อยู่ต่ำกว่าตนและผู้ที่ถูกทุกข์ได้ยาก รวมถึงเยาวชนคนรุ่นหลัง หรือผู้ต้องโทษ อยู่ในคุก แม้ผู้ซึ่งชีวิตอยู่ในสภาพขายบริการทางเพศ รวมไปถึงกลุ่มบุคคลที่สังคมรังเกียจก็ตาม กับอีกด้านหนึ่ง ย่อมมีการรู้เหตุรู้ผลว่า สิ่งใดควรเปิดเผย สิ่งใดยังไม่ถึงเวลาที่จะเปิดเผยความจริง เนื่องจากอาจทำให้ผู้ที่ยังเข้าไม่ถึงเกิดความทุกข์ แต่ใจควรรู้ว่าสิ่งซึ่งตนกระทำอยู่นั้นมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนอยู่ที่การเรียนรู้จากใจตนเอง

บุคคลผู้ปฏิบัติได้จากใจจริง ย่อมมีคุณสมบัติซึ่งทำให้ผู้อื่นอ่านจากการปฏิบัติได้ว่า มีการปฏิบัติตัวอย่างเสมอต้นเสมอปลาย มีความจริงใจต่อทุกคน และมีความเมตตากรุณารวมอยู่ด้วยอย่างชัดเจน ดังที่กล่าวกันว่า เป็นผู้รู้รักรู้ภัยได้ทุกเรื่อง สรุปลแล้ว ผู้ปฏิบัติที่เข้าถึงสภาพดังกล่าวแล้ว ย่อมมีความสุขได้เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีความสุขในการทำงานเพื่อทุกคนบนรากฐานความจริง

จากใจตนเอง ดังเช่นที่ฉันได้เคยกล่าวไว้ในที่ต่างๆ ว่า เมื่อมองภาพรวมของไปไม่ไปหนึ่ง ไม่ว่าจะ มีรูปร่างอันเป็นธรรมชาติอย่างไรก็ตาม หากมีรอยแห้วงวันขึ้น ณ จุดใดจุดหนึ่ง แม้เพียงเล็กน้อย หรือขาดหายไปเกือบหมด เราก็ควรถือว่า ขาดความสมบูรณ์ครบถ้วนเหมือนกัน ส่วนการขาดหายไปมากหรือน้อย เป็นเพียงด้านปริมาณเท่านั้น

ดังนั้น หากพูดถึงการเรียนรู้ความหลากหลายของชีวิตมนุษย์ จึงควรสนใจสัมผัสได้จากทุกรูปแบบ ถึงระดับหนึ่งทำให้พบความจริงได้ว่า ถ้าขาดการรู้ว่ามีมนุษย์ไม่เหมือนกัน ย่อมมองไม่เห็นความจริงว่ามนุษย์นั้นเหมือนกันทุกคน ความรู้ดังกล่าว เมื่อเรียนรู้ถึงที่สุดย่อมรู้ได้เองว่า มนุษย์ทุกคนต่างก็เป็นคนเช่นเดียวกับตน จึงทำให้เข้าใจความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า ใครจะอยู่ ณ จุดไหน และมีสภาพชีวิตเป็นอย่างไร น่าจะเป็นธรรมชาติของแต่ละคน จึงไม่ควรรู้สึกรังเกียจหรือดูถูก แต่น่าจะให้ความสำคัญเท่าเทียมกันหมด นอกจากนั้น ยังมองเห็นได้ลึกซึ้งต่อไปอีกว่า แต่ละคนต่างก็มีจุดดีจุดไม่ดีอยู่ด้วยกัน หากเข้าใจซึ่งกันและกันได้อย่างแท้จริง ย่อมมีน้ำใจให้แก่กันอย่างเป็นธรรมชาติ

|๑๕|

ดังนั้น ที่กล่าวกันว่า ขอให้เอาน้ำดีใส่น้ำเสีย แ่งคิดนี้ น่าสนใจนำมาวิเคราะห์ค้นหาความจริงอย่างลึกซึ้งว่าไม่น่าจะข้ามไปพิจารณาที่การจัดองค์กร ซึ่งนำเอาคนดีไปทดแทนคนที่พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เหมาะสม หากควรหวนกลับมาพิจารณาที่รากฐานจิตใจของแต่ละคนด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสังขาร มนุษย์ทุกคนต่างก็มีจิตวิญญาณ จึงมีธรรมชาติที่ต้องการกำลังใจสนับสนุนจากเพื่อนมนุษย์จากทุกด้าน ยิ่งผู้ที่ขึ้นไปอยู่เหนือกว่าตนด้วย

หากผู้ใหญ่หรือผู้ที่อยู่เหนือกว่าเป็นคนที่มียุทธธรรมสูงส่ง หรืออีกนัยหนึ่งมีจิตใจดี ย่อมมีธรรมชาติที่สามารถมองเห็นความดีของทุกคน แม้จะมีน้อยกว่าด้านที่ไม่เหมาะสม หากให้กำลังใจเข้าถึง

จุดนั้นได้ ย่อมมีผลเป็นกำลังใจให้แต่ละคนมุ่งมั่นสร้างคุณความดีให้ขยายขอบข่ายออกไป มีผลช่วยให้ด้านที่ไม่ดี แม้จะมีมากกว่า ย่อมค่อยๆ หดไปเองอย่างเป็นธรรมชาติ

แม้แต่ผู้ซึ่งถูกต้องโทษจำคุก รวมถึงผู้ที่ชีวิตตกไปอยู่ในสภาพขายตัวทางเพศ หากผู้ที่เข้าไปสัมผัสมีความเมตตา และมีความเข้าใจจากใจจริงโดยที่รู้สึกเห็นใจและยอมรับความจริงจากคนเหล่านี้ โดยที่ตนเองสามารถรักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้ได้อย่างมั่นคง ย่อมสามารถเข้าถึงจิตใจทำให้ผู้ได้รับน้ำใจ ฟื้นคืนสู่สภาพปกติได้ ไม่ว่าจะเร็วหรือช้า

วัฏจักรแห่งความจริงของวิถีชีวิตมนุษย์

สังขธรรมได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า ชีวิตเราแต่ละคนที่เกิดมา ย่อมเริ่มต้นที่การใช้ประโยชน์จากสังคม หากมุ่งมั่นปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่างจากใจย่อมมีโอกาสเรียนรู้ความจริง และมีผลสั่งสมไว้ในรากฐานของการดำเนินชีวิตดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด มาถึงจุดหนึ่งย่อมเปลี่ยนมาสู่ทิศทางใหม่ กล่าวคือ คิณสิ่งซึ่งสะสมไว้ในรากฐานจิตใจให้เป็นความรู้แก่สังคม

จากประเด็นสำคัญที่กล่าวมาแล้ว หากรู้ความจริงได้ว่า จิตวิญญานมนุษย์เป็นกุญแจสำคัญที่สุดของการเกิดและการดำเนินชีวิต ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการคืนให้กับสังคม ควรเข้าใจได้ว่า การคืนจิตใจสู่สังคม หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า คิณชีวิตสู่แผ่นดินถิ่นเกิด นับเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งน่าจะช่วยให้มองเห็นได้ชัดเจนว่า การคืนจิตใจ หมายถึง การละวาง หรือละจากความโลภ โกรธ หลง ซึ่งใครจะได้เร็วอีกทั้งมุ่งมั่นทำงานอย่างต่อเนื่อง ชีวิตอนาคตย่อมมีความสุขมากขึ้น

โปรดอย่าเข้าใจว่า การละวางหมายถึงไม่ทำอะไรเลย ความเข้าใจเช่นนั้นหาใช่ละวางไม่ แต่กลับยึดติดอยู่กับอีกชั่วหนึ่งในระดับเก่า ส่วนการละวางซึ่งเกิดจากความจริงที่อยู่ໃใจ น่าจะหมายถึงการ

จิตวิญญาณมนุษย์ เป็นกุญแจสำคัญที่สุดของการเกิดและการ
ดำเนินชีวิต ดังนั้น การค้นจิตใจสู่สังคม หรือค้นชีวิตสู่แผ่นดิน
ถิ่นกำเนิด นับเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

ทำงานมากขึ้นกว่าเดิม หรืออีกนัยหนึ่งคือ การทำงานอย่างมีความสุข โดยมองเห็นว่าเส้นเกษียณ
ไม่ใช่ของจริง

ทั้งนี้และทั้งนี้ผู้ที่มีจิตใจละวางได้จริงยอมทำงานได้ทุกเรื่อง โดยไม่คิดว่าเรื่องใดคือปัญหา
แต่กลับเห็นว่าสิ่งเหล่านั้นคือธรรมชาติ ณ จุดนั้น ทำให้สามารถปรับรากฐานจิตใจได้อย่างอิสระ
โดยไม่ต้องแสดงความขัดแย้งหรือโต้ตอบ หากหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านั้นไปได้ด้วยการรู้เท่าทัน
เพราะสามารถหาทางออกได้รอบด้าน

ผู้ซึ่งเข้าถึงจุดดังกล่าวในระดับหนึ่งแล้วยอมไม่คิดทำลายผู้อื่น หากการปฏิบัติจากใจตนเอง
มีผลช่วยเป็นกำลังใจให้เกิดภาวะสร้างสรรค์ในด้านจิตใจสานถึงทุกคนอย่างเป็นธรรมชาติ ดังได้
กล่าวแล้วว่า ชีวิตแต่ละคนหลังจากเกิดมาย่อมใช้ประโยชน์จากสังคม เมื่อดำเนินมาถึง
ช่วงหนึ่งยอมเข้าถึงจุดซึ่งคืนให้กับสังคมอย่างเป็นธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม ในเมื่อภายในรากฐานจิตใจของมวลมนุษยชาติมีความหลากหลาย ดังนั้น เงื่อนไขที่แฝงอยู่ในรากฐานวิญญานมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เพื่อทำหน้าที่ให้ร่างกายซึ่งธรรมชาติมอบมาให้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยจำเป็นต้องอยู่ได้

ในช่วงเริ่มแรกของชีวิต มนุษย์แต่ละคนจึงมีความต้องการติดอยู่ในจิตวิญญานด้วย เริ่มจากการเรียกร้องขออาหาร แสดงอาการเจ็บป่วย รวมถึงที่פקอาศัยซึ่งป้องกันภัยจากธรรมชาติ เงื่อนไขความต้องการดังกล่าวซึ่งมีมาอย่างเป็นธรรมชาติอาจมีมากมีน้อยไม่เท่ากัน

ชีวิตใดที่มีน้อยกว่า ย่อมเข้าถึงจุดคืนใจสู่ธรรมชาติได้เร็วกว่า ช่วยให้ตนมีความสุขในการทำงานมาตั้งแต่อายุยังไม่มากนัก ดังนั้น ความสุขในการทำงานจึงเกิดขึ้นได้อย่างอิสระ ไม่ว่าวิถีชีวิตของแต่ละคนจะมาถึงจุดดังกล่าวเร็วหรือช้า ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานเดิมซึ่งมีมาแต่กำเนิดที่ไม่เหมือนกัน หากเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ ช่วยให้แต่ละคนก้าวไปถึงจุดเดียวกันได้ ไม่ว่าเร็วช้ากว่ากันแค่ไหน ถ้าเข้าใจความจริงดังกล่าวแล้วทั้งหมด คงสามารถเข้าใจความจริงจากทุกสิ่งทุกอย่างได้ไม่ยาก

สุขภาพของร่างกายที่ควรระเชื่อมโยยเหตุผลถึงจิตใจ

ช่วงที่ผ่านมา ปัญหาสุขภาพของร่างกายมีความรุนแรงมากขึ้น หลายคนเกิดความทุกข์และความกลัว จึงมักมุ่งเน้นไปสู่ยารักษาโรค ซึ่งมีผู้อื่นทำขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการ รวมทั้งหวังประโยชน์ส่วนตนในด้านการค้า แม้การควบคุมอาหาร การคิดว่าตนต้องออกกำลังกาย ล้วนแล้วทำให้เกิดความทุกข์ทั้งสิ้น

อีกมุมหนึ่งก็เช่นเดียวกัน ช่วงที่ผ่านมา สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมสร้างแรงกดดันทางจิตใจให้คนทั่วๆ ไปเกิดความเครียดและมีทุกข์หนัก แม้ครอบครัวก็เกิดความร้าวฉานจนถึงขั้นแตกแยก

ซึ่งแน่นอนที่สุดย่อมมีผลถึงชนรุ่นหลัง ประเด็นการป่วยทางจิตใจน่าจะหนักมากกว่าร่างกายมาก ในเมื่อจิตใจมนุษย์เป็นพื้นฐานสำคัญของร่างกาย ปัจจุบันนี้ ความแตกแยกที่เกิดจากแรงกดดัน อย่างปราศจากกรอบ ทำให้ลูกกลมลงมาถึงขั้นทำลายล้างประเพณีนิยม แม้คนรุ่นหนุ่มรุ่นสาวซึ่งมีความรัก น่าจะเกิดจากการแยกแยะระหว่างความรักสังฆธรรมในใจตนเอง กับความรักที่เกิดจากอารมณ์ทางเพศยากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้ที่เริ่มรักได้ไม่นานก็แยกกันแล้ว จนถึงขั้นมีบางคนปรารถนาจะไม่ขอแต่งงาน เนื่องจากกลัวความทุกข์ ทำให้มองเห็นความจริงอีกอย่างหนึ่งว่า เกิดการกลัวความทุกข์ มากกว่าความมั่นคงทางจิตใจซึ่งควรจะอยู่กับสังฆธรรมอย่างทำทนาย อันเกิดจากพลังในการเอาชนะใจตนเอง สิ่งเหล่านี้คือประเด็นสำคัญของการสูญเสียซึ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ดังเช่นการเจ็บป่วยทางร่างกาย ทำให้สูญเสียเงินทองซึ่งจะนำไปใช้ซื้อยารักษาโรคจากผู้อื่น ส่วนในด้านจิตใจก็เช่นกัน มักมีแนวโน้มออกไปหาจิตแพทย์ซึ่งหลายคนใช้ยาบำบัดแทนการผ่อนคลายด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันมีเป้าหมายนำไปสู่ภาวะหลุดพ้นจากสิ่งเหล่านั้น บางรายวิ่งเข้าไปพึ่งวัดและพระที่อาศัยวัดอยู่ โดยที่คิดว่าสิ่งเหล่านั้นคือการพึ่งธรรมะ ซึ่งแท้จริงแล้ว ธรรมะคือความจริง อันเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ในใจตนเอง ร่วมกับอีกด้านหนึ่งคือการเรียนรู้ความจริงจากธรรมชาติซึ่งอยู่ในจิตใจของเพื่อนมนุษย์ อันควรสนใจเรียนรู้ระหว่างกันและกันมากกว่า

หากจิตใจสามารถรู้ความจริงจากใจตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รู้เงื่อนไขซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง ย่อมช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข โดยไม่ต้องเป็นทุกข์กับการควบคุมอาหาร ออกกำลังกาย และสิ่งอื่นๆ ซึ่งล้วนแล้วคือเหตุแห่งความทุกข์ที่ผสมอยู่ในธรรมชาติจิตใจตนเองทั้งสิ้น

วัฏจักรการเปลี่ยนแปลงของชีวิตกับธรรมชาติ

หากสามารถเรียนรู้ได้ลึกซึ้งถึงกระบวนการดำเนินชีวิตอันเป็นวัฏจักร น่าจะมองเห็นภาพรวมขององค์ประกอบทั้งหมด ซึ่งดำเนินมาอย่างมีเหตุมีผลได้เอง นี่ถึงสิ่งซึ่งคนยุคก่อนได้กล่าวไว้ว่า **เริ่มแรก** ของชีวิตควรจะมีการเรียนรู้ ต่อมาควรทำงานจากรากฐานความเป็นตัวของตัวเอง เพื่อหาความรู้ซึ่งได้รับจากประสบการณ์ ถัดจากนั้นมาควรจะมาเขียนไว้ให้ชนรุ่นหลังได้เก็บไปคิด อีกทั้งนำมาพูดเมื่อมีผู้ต้องการจะให้พูด

ความจริงแล้ว หากมองเหตุและผลที่สานถึงซึ่งกันและกันได้อย่างรอบด้าน น่าจะพบว่า หากเรามองภาพรวมของชีวิตในลักษณะที่มีการต่อกันเป็นช่วงๆ ไม่ หากเป็นภาพเชิงซ้อนซึ่งภายในรากฐานจิตใจน่าจะแยกแยะออกจากกันให้เห็นได้ชัด ส่วนภาพภายในจิตใจตนเอง ควรจะมีการผสมกลมกลืนกันอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้น จึงหาใช่ช่วงชีวิตที่ผ่านการเรียนและการทำงานมาแล้วจะต่อด้วยการพูด การเขียน โดยหยุดการทำงานไม่ ในเมื่อการเรียนรู้ความจริงอยู่บนพื้นฐานการทำงานจากรากฐานจิตใจที่พึ่งตนเอง ซึ่งควรจะลึกซึ้งยิ่งกว่าเก่า

ดังนั้น ช่วงชีวิตถัดมาจึงควรจะมีทั้งการมุ่งมั่นทำงานร่วมกับการเรียนรู้ที่เข้มข้นมากขึ้น ผสมกลมกลืนกันกับการเขียน การพูด ซึ่งสิ่งดังกล่าวย่อมมีธรรมชาติที่กำหนดให้ตนเขียนและพูดจากความจริงซึ่งอยู่ในใจ

การหยั่งรู้ความจริงซึ่งผสมผสานกันอยู่ในความลุ่มลึก ย่อมช่วยให้รากฐานจิตใจใสสะอาดมากขึ้น จึงสรุปได้ว่า ยิ่งมีอายุมากยิ่งทำงานหนักมากขึ้นเป็นลำดับ ในเมื่อวัฏจักรได้ชี้ไว้ว่า มนุษย์เกิดมาเพื่อการเรียนรู้ และการเรียนรู้จะจบลงได้ก็ต่อเมื่อแผ่นดินกลบหน้า หรืออาจกล่าวว่า **ชีวิตคนเรา**

การคืนใจให้กับสังคม คือการเกษียณที่ใจ หมายถึง การทำงาน
อย่างมีความสุข โดยไม่เห็นแก่อาภิสสินจ้างใดๆ

เกิดมาก็เพื่อต้องการความสุข อีกทั้งจากไปก็ควรจะไปอย่างมีความสุขเช่นกัน ดังนั้น ความสุขจึง
อยู่ที่การทำงานจากความรักความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิตตนเอง

เกษียณอายุคืออะไรและอยู่ที่ไหน?

หากรากฐานจิตใจของผู้ที่สนใจนำประเด็นดังกล่าวมาคิดค้นหาความจริง มีสภาพอิสระถึงระดับหนึ่ง
น่าจะเห็นได้ว่า เส้นเกษียณอายุ มีจริงก็ได้ ไม่มีจริงก็ได้ มีความเป็นไปได้ทั้งสองด้าน ทั้งนี้และ
ทั้งนั้น สุดแต่ใครจะนำมารากฐานความคิดไปใช้ให้เกิดประโยชน์ มุ่งสู่การสร้างสรรค์จิตใจ ให้หยั่งลง
ถึงธรรมชาติในตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้นมากน้อยแค่ไหน

ถ้ามุ่งไปสู่ประเด็นที่ว่า เส้นเกษียณมีจริง ย่อมรู้ได้ว่าสิ่งนี้คือการเข้าถึงความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเอง
ได้ในระดับหนึ่งแล้ว แทนการเข้าใจว่าอายุ ๖๐ ปีคือเส้นเกษียณ อีกทั้งไม่นำไปผูกติดกับวัยหรือ
เงื่อนไขอันใดทั้งนั้น หากมุ่งมั่นรักษาความจริงที่อยู่ในใจตนเองไว้ให้มั่นคงอยู่ได้ ไม่ว่าชีวิตจะก้าวไป
เป็นอะไรต่ออะไรก็ตาม ย่อมไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งเหล่านั้นหรืออีกนัยหนึ่ง เมื่อชีวิตก้าวมา
ถึงจุดคืนใจให้กับสังคม ณ จุดนั้นคือเส้นเกษียณที่แท้จริง ไม่ว่าชีวิตจะยังอยู่ในหรือนอกงานภายใน

ระบบการจัดการก็ตาม การเกษียณที่ใจจึงหมายความว่า ทำงานอย่างมีความสุข โดยไม่เห็นแก่เอา
มิสสินจ้างใดๆ ทั้งนั้น แม้อาจยังมีวัยไม่มากนัก

จากพื้นฐานดังกล่าว หากถามว่า ฉันเกษียณอายุเมื่อไหร่? คงตอบได้ว่า ใจฉันเกษียณมาตั้งแต่อายุ
เริ่มเข้าทำงานแล้ว ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากตนรักการทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างมีความสุขมา
ตลอด โดยไม่คิดว่าจะได้ตำแหน่ง ทรัพย์สินเงินทอง และความมีหน้ามีตาอะไรเลย กับอีกด้านหนึ่ง
ทำให้มองเห็นความจริงว่า เส้นเกษียณ ๖๐ ปีเป็นสิ่งที่ผู้อื่นกำหนดขึ้น จึงไม่ควรนำมาผูกติดไว้
กับจิตใจให้เกิดความทุกข์ หากยังคงมุ่งมั่นทำงานสู่วิถีทางสร้างสรรค์ความสุขให้แก่ตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น

อีกด้านหนึ่งทำให้มองเห็นว่า วิถีทางดังกล่าวน่าจะมีโอกาสสนองความสุขใจให้แก่สังคมได้ในอนาคต
จึงสามารถทำงานสานต่อไปได้อย่างเป็นธรรมชาติ ไม่ว่าชีวิตจะถึงกำหนดเกษียณหรือไม่ ยิ่งไปกว่านั้น
อาจลาออกก่อนเกษียณอย่างทำหาย และทำงานต่อไปโดยไม่คำนึงถึงผลตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น

ดังนั้น จากหัวข้อที่กำหนดขึ้นสำหรับเรื่องนี้คือ สดใสวัยเกษียณ ความจริงแล้ว ไม่น่าจะมีคำว่าวัย
หากอยู่ที่ความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเอง อันนับได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญที่สุด ตัวฉันเอง เขียนเรื่องนี้จาก
ประสบการณ์ชีวิตซึ่งเก็บข้อมูลไว้ในใจมาตลอดชีวิต ทำให้มองเห็นสังขรณ์ได้ว่า หากชีวิตมุ่งมั่น
ทำงานเพื่อความสุขของเพื่อนมนุษย์มาตั้งแต่ช่วงเริ่มแรก ซึ่งตลอดชีวิตที่ผ่านมาจนถึงบัดนี้ มีการ
ต่อสู้กับใจตนเอง ซึ่งเกิดจากผลกระทบโดยจิตใจเพื่อนมนุษย์อย่างหลากหลาย ครั้งแล้วครั้งเล่าอย่าง
ต่อเนื่องกัน เพื่อรักษารากฐานจิตใจให้มีความมั่นคงมาโดยตลอด

ยิ่งภาวะของสังคมภายนอกเกิดแรงกดดันเพิ่มขึ้นแค่ไหน แทนที่จะอ้างว่าทำไม่ได้เพราะห้วงตัวเอง
จากสภาพดังกล่าว ยิ่งเปรียบเสมือนเป็นครูสอนให้รากฐานจิตใจตนเองแข็งแกร่งมากขึ้น ทำให้

สามารถยืนหยัดต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ได้อย่างกล้าหาญ ซึ่งแท้จริงแล้วปัญหาต่างๆ ที่เราเกิดความกลัว คือเงื่อนไขซึ่งอยู่ในใจเราเองทั้งสิ้น บนเส้นทางสายนี้จึงน่าจะรู้สึกท้าทาย ต่อสู้ มากกว่าการยอมจำนน ทำให้สูญเสียคุณค่าชีวิตในฐานะที่เกิดมาแล้วทั้งที

ฉันขอมอบร้อยกรองซึ่งร้อยเป็นมาลัยสีขาวบริสุทธิ์ และมีกลิ่นหอมให้กับเพื่อนใจของฉันทุกคนไว้ ณ โอกาสนี้

ปณิธานจากความจริงซึ่งอยู่ในใจ

รู้ความจริง	รักความจริง	ยั้งชีวิต
ถ่ายจากจิต	สู่ดวงจิต	มิตรสหาย
หมายให้มิตร	ที่รักสุด	ดูจใจกาย
หวังให้ได้	จรจรโลงธรรม	นำปัญญา
วิญญูณรัก	มอบจากใจ	ให้ทุกคน
ยังเป็นชน	รุ่นหลัง	ที่หวังหา
คนอัปโชค	ซึ่งทนทุกข์	ทุกวันมา
ให้ใจหา	ถึงวันหน้า	พาพันภัย
มอบชีวิต	จิตเด็ดเดี่ยว	ไม่เลี้ยวลด
ไม่รันทศ	หากต้องวิน	สิ้นที่หมาย
รักแผ่นดิน	ถิ่นสัจจะ	สละกาย
มั่นชีวา	พาวางวาย	กายยอมพลี

ตายอย่างนี้	มีใจจบ	ครบทุกสิ่ง
ใจไม่ทิ้ง	พื้นแผ่นดิน	ถิ่นศักดิ์ศรี
หวังจรรโลง	ความเป็นคน	ทันฤดี
ให้ได้มี	ความภูมิใจ	ในตนเอง
ใจเป็นเอก	เลขเป็นโท	มโนมั่น
รู้เท่าทัน	ไม่ยอมใจ	ใครข่มเหง
สร้างจิตใจ	ให้แกร่งทัน	คนยำเกรง
หวังบรรเลง	เพลงความสุข	ทุกทิวา
ขอทำทนาย	สู้ความจริง	สิ่งคู่จิต
มอบแต่มิตร	ชนรุ่นหลัง	ที่หวังหา
ให้แบบอย่าง	เป็นขวัญใจ	ไร้ราคา
สืบวิญญาณ	พาสร้างสรรค์	ความมั่นคง

บุคคลใดสามารถหยั่งรู้ความจริงจากธรรมชาติที่มีอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองได้ถึงระดับหนึ่งแล้ว ไม่ว่าการเข้าใจถึงได้ จะเกิดขึ้นในขณะที่วัยยังเป็นเด็กหรือมากแค่ไหน ย่อมมุ่งมั่นทิศทางการทำงานลงสู่ระดับล่าง โดยมองความสำคัญที่เยาวชนคนรุ่นหลัง และผู้คนซึ่งยังด้อยโอกาสกว่าตนเอง รวมทั้งให้การสัมผัสจากใจที่มีความสุข ช่วยให้มีชีวิตตนเองมั่นคงยิ่งขึ้น ท่ามกลางปัญหาต่างๆ แม้ว่าจะหนักมากขึ้นแค่ไหน ย่อมรู้และเข้าใจได้เสมอ

สุดท้าย แต่ยังไม่ใช่ท้ายสุด ขอให้ทุกคนจงประสบโชคดีบนวิถีทางดังกล่าวแล้วด้วย

| บทที่ ๒ |

ชีวิตคนเรา เกิดมาเพื่อการเรียนรู้

๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๓

ชีวิตเราแต่ละคนนั้นไม่ว่าจะทำงานเรื่องใดก็ตาม จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ อีกทั้งต้องการความสุขร่วมด้วยความจริงแล้ว หากเธอเชื่อในสังคมนั้นก็ควรจะสงสัยแล้วว่า ประการแรก **เรียนรู้อะไร?** นี่แหละ ถ้าเธอเป็นผู้ใหญ่แล้วรู้สึกไม่พอใจที่ถูกเด็กถาม แสดงว่าตัวเองนั้นแหละที่ขาดคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ เพราะเมื่อมีหน้าที่เรียนรู้ ก็ยอมแสดงว่าตัวเองมีสิ่งที่ยังไม่รู้ ไม่เช่นนั้นแล้วก็คงขัดกันกับหลักธรรมที่ได้กล่าวไว้ว่า **“เพราะไม่มีสิ่งนั้น จึงมีสิ่งนี้”**

| ๒๘ |

อีกประการหนึ่ง หากเธอสงสัยว่า **“เรียนรู้อะไร?”** คำตอบมันก็ไม่ยากถ้าเข้าใจสังคมนั้นของชีวิตตัวเอง ร่วมกับวิถีการเปลี่ยนแปลงของทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งมีการหมุนวนเป็นวัฏจักร สิ่งนั้นก็คือนำปฏิบัติโดยไม่ปฏิเสธว่า ภายในสังคมเธอจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์ เพราะฉะนั้น สิ่งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ปฏิบัติกับตัวเธอนั้นแหละ ควรจะมีผลสอนให้เธอเรียนรู้ความจริงที่อยู่ในใจเธอเอง

ฉันเคยพูดย้ำแล้วย้ำอีกว่า **“โรงเรียนก็ดี ยิ่งมหาวิทยาลัยด้วยแล้ว สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่มนุษย์ผู้มีกิเลสในอดีตเป็นฝ่ายประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับจัดการกับตัวเอง”** ดังนั้นตัวเธอนั้นแหละที่ควรถือว่าสิ่งดังกล่าวคือการเรียนรู้ เพื่อจะได้นำไปสู่การรู้ความจริงบนพื้นฐานธรรมชาติภายในรากฐานจิตใจตนเองอันควรมั่นคงอยู่กับเหตุและผล แทบทุกครั้งที่ฉันได้รับโอกาสให้เข้าไปประชุมสัมมนาพูดกันเรื่องโรงเรียนก็ดี มหาวิทยาลัยก็ดี ทำให้ฉันอดไม่ได้ที่จะรู้สึกเวทนาสงสารคนเหล่านี้

ฉันนึกถึงช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๐๘ ระหว่างนั้นฉันถูกทางการส่งตัวไปสอบคัดเลือกเพื่อรับทุนมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ หลังจากสอบได้แล้วฉันกลับตัดสินใจไม่ยอมไป ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะตัวฉันเองเริ่มไหวทันแล้วว่า การไปครั้งนั้นมันไม่ได้ช่วยให้ตัวเองได้รับความรู้เพิ่มมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ถ้าหากพลังเปลวเมื่อไหร่ ตนก็ต้องตกเป็นทาสอิทธิพลครอบงำจากคนอื่น ยิ่งคนต่างชาติด้วยแล้ว ดังนั้น เมื่อไม่ได้ความรู้ก็ยอมทำให้ความรู้อันควรมีอยู่ในจิตวิญญาณอย่างเป็นธรรมชาติมาตั้งแต่เกิด จำต้องสูญหายไปกับกาลเวลาไม่มากนักน้อย แล้วฉันก็ไม่ยอมไปจริงๆ ทั้งๆ ที่มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ได้เก็บทุนดังกล่าวรอไว้ให้ตัวเองถึง ๓ ปีซ้อน “ฉันควรจะขบใจตัวเองที่คาดการณ์ไม่ผิด” ในช่วงนั้น ฉันคงรู้สึกแล้วว่า “ความฉลาดยังไม่ใช้เรื่องสำคัญ แต่ความรู้สึกเฉลียวใจนี่ซิมันสำคัญยิ่งกว่า” สอดคล้องกันกับการที่คนแต่ก่อนเคยปรารภไว้ว่า “คนเดี๋ยวนี้ไม่ได้เรียนเอาความรู้ แต่เรียนเอาเครื่องประดับกาย”

ขณะนี้ ฉันมีอายุกำลังจะย่างเข้า ๘๘ ปีแล้ว กาลเวลาที่ผ่านพ้นมา รวมทั้งการนำปฏิบัติคงจะช่วยสอนให้ฉันย่อระยะทางการเรียนรู้ให้มันสั้นเข้าไปอีกระดับหนึ่ง มาถึงบัดนี้ ฉันเกิดความคิดขึ้นมาว่า ถ้าตัวเองเกิดมาแล้วไม่ได้เข้าโรงเรียนล่ะ จะมีความรู้หรือเปล่า? คำถามประโยคนี้หลายคนคงตอบว่า “คงไม่มี” ฉันคิดว่าไม่น่าจะเป็นความจริง ทั้งนี้ เพราะภริยาชิตโบราณได้เตือนลูกหลานฝากไว้ว่า “ขอให้รำลึกถึงบุญคุณของผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่ชีวิตตนเองมาในอดีต” ดังนั้น ถ้าเราคิดว่าคนแต่ก่อนไม่มีความรู้ ประการแรกถ้าฉันคิดได้ว่า “ถ้าเขาไม่มีความรู้ เขาจะเลี้ยงดูลูกหลานมาได้จนถึงบัดนี้ล่ะหรือ” ทุกวันนี้ ตัวฉันเองก็มีอายุเพิ่มมากยิ่งขึ้น มักมีคนเข้ามาถามว่า “ท่านอาจารย์ครับ ทำอย่างไรถึงได้ทำงานอย่างมีความสุข?” ฉันรับฟังแล้วทำให้รู้สึกที่คำถามดังกล่าวมันน่าสนใจที่จะตอบอย่างทำทนายต่อความรู้สึกที่ขัดแย้งกันกับกระแสของคนในสังคมปัจจุบัน

ความจริงแล้ว หลังจากรับฟังคำถามดังกล่าว ฉันมักหวนกลับไปนึกถึงอดีตความเป็นมาของชีวิตตัวเอง ทำให้ค้นพบความจริงว่า นับตั้งแต่อายุยังเป็นเด็กเล็กๆ คนหนึ่ง เริ่มต้นตั้งแต่มัธยมตอนต้น ครูมาสอนในชั้น ฉันจะไม่ยอมเรียนหนังสือ ทั้งนี้ เพราะไม่ต้องการให้ใครมาสอนตัวเอง ไม่เช่นนั้นแล้ว ตนจะต้องเสียศักดิ์ศรี หลายครั้งหลายหนถึงกับหนีโรงเรียนไปนั่งเขียนภาพอยู่ตามริมน้ำ จนกระทั่งพอจับได้ทำให้ถูกลงโทษ แม้จะได้รับโทษครั้งแล้วครั้งเล่า ในที่สุดฉันก็ยังมั่นคงอยู่กับการปฏิบัติเหมือนเดิมโดยไม่รู้สึกเข็ดหลาบ

การเรียนวิทยาศาสตร์ก็ดี คณิตศาสตร์ก็ดี ฉันไปเดินต่อมๆ มองๆ อยู่บนพื้นดิน หลังจากเห็นขวดเก่าๆ ซึ่งถูกโยนทิ้งไว้ ฉันเก็บมันขึ้นมาเพื่อนำเอาไปทำความสะอาดด้วยความมุ่งมั่นโดยไม่ดูถูกสภาพดังกล่าว ทั้งนี้ เพราะตัวเองมั่นคงอยู่กับคุณค่าอันได้จากสิ่งตกหล่นอยู่บนพื้นดินและผสมเล็กผสมน้อยจนกระทั่งได้เงินก้อนหนึ่ง ฉันนำเงินก้อนนั้นมาซื้อหนังสือวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และศึกษาด้วยตัวเองอย่างตั้งใจตั้งใจ แม้กระทั่งนำหนังสือเหล่านั้นมานอนอ่านเล่นอยู่ตามริมคูน้ำรอบบ้านในช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ ด้วยความไม่ฝืนถึงชีวิตตัวเองในอนาคต นี่แหละ เป็นเพราะตัวเองไม่คิดอยากเก่ง ฉันรู้ตั้งแต่บัดนั้นแล้วว่า ความอยากเก่งนั้นเป็นการทำร้ายเพื่อนมนุษย์ในสังคม แต่แล้วมันเก่งเองก็ช่วยไม่ได้

แม้แต่มาเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย ฉันก็สนใจเรียนด้วยตัวเองมากกว่าให้คนอื่นต้องมาสอนให้ ดังเช่นวิชาสถิติ ในขณะที่ครูสอนฉันก็นั่งหลับ แต่ครั้งจบออกไปทำงานแล้ว ฉันหันมาศึกษาวิชานี้ด้วยตัวเอง จนกระทั่งในที่สุด จึงกลายเป็นคนที่ครูมอบให้สอนวิชานี้ ซึ่งเป็นเรื่องน่าภูมิใจมากกว่าการที่ต้องเดินตามกันคนอื่น มาถึงบัดนี้ ฉันคงตอบได้ว่า ตัวเองรักศักดิ์ศรีของตนมากกว่าให้คนอื่นเขาดูถูก

ชีวิตมนุษย์ทุกคน เกิดมาก็มีหน้าที่เรียนรู้เป็นธรรมชาติ
อยู่แล้ว ทำไมผู้ใหญ่ที่เกิดมาก่อนจึงถูกเหยียดหยาม
จนรู้หลังว่าไม่มีความรู้

ฉันนึกถึงโคลงสี่สุภาพบทหนึ่งซึ่งลิขิตเอาไว้ว่า

จามรีชนช้องอยู่	หยุดปลด
ชีพรัก รักยศ	ยิ่งไซ้
ธรรมชาติซึ่งสมมติ	มีชาติ
ดูเยี่ยงสัตว์นั้นไว้	โลกช้องสรรเสริญ

อนึ่ง ตัวฉันเองคิดได้ตั้งแต่อายุยังไม่มาก จนกระทั่งต่อมาภายหลังฉันได้ยินพ่อบ่นว่า “ลูกคนนี้ เขา
ไม่เชื่อฉัน แต่เขาไม่พูด” แน่นอนที่สุดเพราะฉันรู้ว่าพูดไปก็มีเรื่อง รู้แล้วนิ่งเสียคงมีแต่ความสงบเย็น
ความจริงแล้วชีวิตมนุษย์ทุกคนเกิดมาก็มีหน้าที่เรียนรู้เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว ทำไมผู้ใหญ่ที่เกิดมา
ก่อนจึงถูกเหยียดหยามจนรู้หลังว่าไม่มีความรู้ สมมติว่าผู้ใหญ่คนแรกที่เกิดมา ฉันถามตามตรง
ว่าใครจะเป็นคนสอนเขา แท้จริงแล้วเขาก็เรียนด้วยตนเองกว่าชีวิตในสังคมจะก้าวมาได้ถึงบัดนี้

หวนกลับไปนึกถึงช่วงชีวิตของฉันเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วในอดีตนับเป็นเวลานานหลายสิบปี ฉันเคย
ครุ่นคิดมาตลอดว่า “คนในสังคมไทย หลังจากขึ้นไปพักอาศัยอยู่บนเรือนชานจนกระทั่งมี
ความสบายแล้ว กลับทำให้ลืมตัวจนกระทั่งหวนกลับลงมาตัดเสารือนของตัวเองทิ้ง”

ประเด็นนี้ฉันคิดได้ตั้งแต่อายุยังไม่ถึง ๒๐ ขวบ แต่ความรู้สึกดังกล่าวมันลงไปอยู่ในจิตใต้สำนึกมาตั้งแต่บัดนั้น ฉันคิดเรื่องนี้ครั้งใดมันทำให้ฉันต้องลุกขึ้นมาต่อสู้กับใจตนเองเพื่อให้มันคงอยู่ได้มาตลอดระยะเวลาเท่าที่ผ่านมาแล้วทั้งหมด แสดงว่า คนในอดีตมีรากฐานจิตใจที่เข้มแข็งลึกซึ้งอยู่กับความจริงภายในพื้นฐานตัวเองมาตลอด แต่หลังจากนั้นมันเกิดอะไรขึ้น ถ้าเช่นนั้นแล้ว ต่อมาภายหลังเราจะมีหวังได้คนที่ฟังตนเองมันก็คงยากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ แล้วจะบ่นว่าชนรุ่นหลังมีรากฐานที่ฟังตนเองได้อย่างเข้มแข็งน้อยลงไปได้อย่างไรกัน

นอกจากนั้นแล้วคนในยุคนี้ ถ้าจะหวังให้รากฐานจิตใจเข้มแข็ง ยิ่งพยายามก็ยิ่งหย่อนยานเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรนำมาคิด หากให้อิสระภาพแก่เขาที่จะช่วยตัวเองมิตึกว่าหรือ บัดนี้ ฉันมีอายุเพิ่มมากยิ่งขึ้นทุกที หวนกลับไปนึกถึงช่วงซึ่งตัวเองยังเป็นเด็กมีอายุได้เพียง ๕-๖ ขวบ พ่อของฉันมีรากฐานจิตใจที่เข้มแข็งมาก เหตุที่ฉันพูดว่าพ่อตัวเองมีรากฐานจิตใจเข้มแข็งนั้นก็เพราะเหตุว่ายิ่งรักลูกมาก ก็ยิ่งเอาไปให้คนอื่นเขาทรมาณให้จำเป็นต้องต่อสู้กับใจตนเองหนักมากยิ่งขึ้น

ประเด็นนี้ถ้าใครเข้าใจพุทธประวัติเรื่อง “เวสสันดรกับชูชก” ก็ควรจะเข้าใจเรื่องนี้ได้ไม่ยาก ทุกอย่างย่อมมีสองด้าน เพราะฉะนั้น เมื่อพ่อทรมาณฉันขนาดนั้น ตัวท่านเองก็ต้องวางตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของลูก นี่แหละคือเหตุผลซึ่งทำให้ช่วงหลังๆ ฉันต้องเข้าไปกราบเท้ารำลึกถึงพระคุณของท่าน ถ้าพ่อไม่ตัดสินใจทำเช่นนั้น ชีวิตฉันก็คงไม่อาจก้าวมาได้ถึงบัดนี้

ปัจจุบันฉันกำลังเรียบเรียงหนังสือที่ชื่อว่า “ชีวิตกับสังขาร” โดยมีเจตนาที่จะนำความจริงในเรื่องนี้มาเล่าให้พ่อแม่สมัยนี้รู้จักเลี้ยงลูกให้เผชิญกับความยากลำบาก แต่ตัวเองจะต้องมั่นคงซื่อสัตย์อยู่กับความจริงที่ปฏิบัติได้แล้ว สรุปแล้วก็คือ **“ถ้าพ่อแม่ไม่ใจแข็ง แล้วจะให้ลูกใจแข็งได้อย่างไรกัน”**

บทที่ ๓

ค้นหาธรรมจากชีวิต

๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๐

ในขณะที่สังคมปัจจุบันกำลังสับสนวุ่นวายหนัก หลายคนที่ยืนไม่อยู่มักมุ่งไปค้นหาธรรมะจากวัด เพื่อนำมาใช้บำบัดความทุกข์ ถ้าจะถามคนเหล่านี้ว่า ธรรมะมีอยู่ที่ไหน ก็คงได้รับคำตอบที่เหมือนกันหมดว่า “ก็ต้องเข้าวัดเพื่อไปปฏิบัติธรรม” คนเหล่านี้มักมีจิตใจร้อนรนจึงทำให้ขาดสติ แทนที่จะหยุดความวุ่นวายที่อยู่ในใจตนเองให้ได้ หลังจากนั้นจึงค่อยๆ มองเห็นความจริงว่า “แท้จริงแล้ววัดก็คือรูปวัตถุอย่างหนึ่ง ซึ่งนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับธรรมะ ถ้าใครรู้เท่าทันก็ย่อมเข้าใจได้ไม่ยาก” สิ่งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติโดยมุ่งเข้าวัด ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ช่วยให้ละจากความทุกข์ได้สำเร็จ นอกจากนั้น ยังซ้ำร้ายที่หลายคนเข้าไปยึดติดอยู่ตรงนั้น โดยไม่รู้รู้สึกตัว จึงทำให้ปัญญามีติดบอดหนักมากยิ่งขึ้น

อนึ่ง ในขณะที่คนไทยส่วนใหญ่ก็ยังเชื่อกันว่า ถ้าเกิดความทุกข์จากการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมก็ต้องมุ่งเข้าไปค้นหาธรรมะจากการปฏิบัติธรรมภายในวัดด้วยวิธีนั่งหลับตาให้พระสอน แทนที่จะหวนกลับมาคิดได้ว่า “ตนควรเป็นที่พึ่งแห่งตน” จึงควรหวนกลับมาสร้างจิตสำนึกเพื่อช่วยให้การดำเนินชีวิตมีความอดทนเข้มแข็งยิ่งขึ้น สำหรับผู้ที่สามารถเข้าใจเรื่องนี้ได้อย่างลึกซึ้ง หลังจากรู้สึกว่ามีปัญหาย่อมมีธรรมชาติที่หวนกลับมาพิจารณาตัวเองเพื่อหาคำตอบที่เป็นความจริง ซึ่งในที่สุดก็คงพบว่า “การกำหนดสมาธิ ไม่ว่าจะทำอะไรอยู่ที่ไหน รวมทั้งลืมตาหรือหลับตาก็สามารถกำหนดได้ทั้งนั้น”

สิ่งนี้เองที่ช่วยให้มองเห็นความจริงได้ว่า คนที่เข้าไปนั่งหลับตาเพื่อกำหนดสมาธิภายในวัด หลังจากออกมาแล้ว ส่วนใหญ่ก็ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้มากนัก ทั้งนี้ เมื่อไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ก็ย่อมเกิดภาวะยึดติด ทำให้ต้องมุ่งเข้าวัดเรื่อยไปจนเป็นนิสัย เปรียบเหมือนสิ่งเสพติด ไม่ว่าจะเกิดความทุกข์เรื่องใดก็ตาม

จากอุปนิสัยดังกล่าว สำหรับผู้ที่มีจิตใจอิสระช่วยให้มองเห็นได้สองด้าน มักชวนให้สงสัยว่า “บุคคลที่มีลักษณะดังได้กล่าวมาแล้ว ส่วนใหญ่กลัวความทุกข์ที่อยู่ในใจตัวเองจึงหนีโลกเข้าไปอยู่ในวัด” แทนที่จะมองเห็นโอกาส ใช้ผลกระทบจากปรากฏการณ์ของโลกภายนอกเป็นครูสอนให้ตนมีรากฐานจิตใจที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น ช่วยให้อยู่ท่ามกลางวิถีการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างสง่างาม

ความจริงแล้ว ถ้าต้องการศึกษาธรรมะซึ่งเป็นของจริงที่แฝงอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง ควรมีความเข้มแข็งอดทนช่วยให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงแข็งแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ แทนที่จะหลบเข้าไปอยู่ในวัดให้อิทธิพลวัตถุภายในวัดครอบงำหนักมากยิ่งขึ้น ถ้าจะถามว่า การเข้าไปอยู่ในวัดเพื่อแสวงหาความสงบก็เท่ากับการเข้าไปพึ่งพาความสงบ ซึ่งเป็นเพียงเปลือกนอก แต่แท้จริงแล้ว ถ้าแสวงหาความสงบจากสิ่งเหล่านี้ ควรมึนีสัยที่มองเห็นโอกาสจากการควบคุมิตรที่สังคมรังเกียจ โดยถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นครูสอนให้มีรากฐานจิตใจสงบ

ดังนั้น ผู้ที่เกิดความทุกข์จากการปฏิบัติตนภายในบรรยากาศของสังคม แล้วหลบเข้าไปอยู่ในวัด โดยถือว่า คือการเข้าไปปฏิบัติธรรม แท้จริงแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็คือ ผู้ที่กลัวตัวเองมากกว่า อนึ่ง ถ้าคิดว่าการเข้าไปอยู่ในวัดเป็นวิธีการที่ช่วยแก้ไขปัญหา สิ่งที่คุณได้รับจากการปฏิบัติย่อมทำให้เป็นคนมีนิสัยยึดติดกับบรรยากาศ ที่มีกลุ่มบุคคลผู้มีความคิดไปในแนวทางเดียวกันเพิ่มมากยิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า คือการเข้าวัดเพื่อไปหาพรรคพวก

การดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละคน ไม่ว่าจะทำอะไรอยู่ที่ไหน หากเกิดปัญหาหนักควรลุกขึ้นยืนหยัดบนลำแข้งตัวเอง เพื่อสะท้อนบุคลิกภาพได้อย่างสง่างาม ซึ่งผลกระทบจากสิ่งดังกล่าว ย่อมช่วยให้มีโอกาสเรียนรู้ธรรมะ โดยหยั่งรากจิตใจลงสู่ด้านในลึกซึ่งยิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า บุคคลใดที่เกิดความทุกข์จากการดำเนินชีวิตประจำวันท่ามกลางวิถีการเปลี่ยนแปลงของสังคม ถ้าสามารถเอาชนะใจตนเองได้ ควรจะรู้สึกได้ว่า ตนมีความเข้มแข็งและเป็นผู้รู้ธรรมะ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่รากฐานจิตใจถูกยกระดับให้สูงยิ่งขึ้น ทำให้สามารถหยั่งรู้ความจริงของทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ภายนอกตัวเองได้อย่างถึงแก่นแท้ ซึ่งบุคคลลักษณะนี้มักมีนิสัยมองเห็นโอกาสในการคบมิตรที่สังคมรังเกียจอย่างรู้คุณค่า โดยถือว่าบุคคลดังกล่าวคือครูผู้สอนธรรมะให้กับตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ

ดังนั้น ถ้าผลการดำเนินชีวิตของบุคคลใดก็ตาม หากรู้สึกว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ควรจะกล้าสู้กับเงื่อนไขซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองให้ได้ เพื่อหวังปลดปล่อยความทุกข์ได้อย่างถึงรากฐาน หากหันหลังให้กับปัญหาโดยมุ่งเข้าวัด ซึ่งเชื่อว่าปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันมันเกิดจากคนอื่นแล้วทำให้คิดแก้ไข โดยหลบเข้าไปอยู่ในวัดและเชื่อว่า นั่นคือการปฏิบัติธรรม

หากหยั่งรู้ความจริงจากหลักพุทธธรรม ท่านก็ไม่ได้สอนให้เป็นผู้ปฏิบัติแบบกลัวปัญหา หากสอนให้รู้จักเดินทวนกระแสอย่างผู้กล้าหาญ ซึ่งเกิดจากการเอาชนะใจตนเอง ที่มีผลชำระล้างเงื่อนไขภายในในรากฐานจิตใจ เพื่อหวังให้เกิดปัญญาแตกฉานเพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังเช่นที่ผู้เขียนเคยกล่าวไว้ว่า “จงเป็นผู้ที่สามารถยืนหยัดอยู่บนขาตนเองได้อย่างสง่างาม” ทำให้เชื่อว่า ปัญหาในการดำเนินชีวิตซึ่งถูกล้อมรอบด้วยเงื่อนไขต่างๆ ที่อยู่ในสังคมอย่างเป็นธรรมชาติ หากเพียรพยายามนำปฏิบัติอย่างต่อเนื่องก็ย่อมรู้สึกว่าการนำปฏิบัติดังกล่าว คือการยกระดับจิตใจตนเองให้สูงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

บุคคลควรมองเห็นโอกาส ใช้ผลกระทบ จากปรากฏการณ์ของ
โลกภายนอก เป็นครูสอนให้ตนมีรากฐานจิตใจที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น

หรืออีกนัยหนึ่ง การกระทำดังกล่าว คือการปฏิบัติธรรม จากผลการดำเนินชีวิตที่ไม่กลัวปัญหา หากสามารถใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นครูสอนธรรมะจากผลการดำเนินชีวิตได้อย่างรู้คุณค่า จึงทำให้เชื่อมั่นได้ว่า ปัญหาซึ่งแต่ละคนพบในวิถีชีวิตประจำวัน จะช่วยให้คุณมีโอกาสเอาชนะใจตนเองได้ อย่างต่อเนื่องนั้น คือการศึกษาธรรมะที่ช่วยดับทุกข์ให้แก่ตนอย่างถึงรากฐาน อีกนัยหนึ่ง บุคคลผู้มีพื้นฐานความคิดดังกล่าว หลังจากเกิดปัญหา ย่อมเห็นเป็นโอกาสดีที่จะใช้ปัญหาเป็นครูสอนให้เรียนรู้ธรรมะ แทนการหลบปัญหาไปอยู่ในวัด บทความเรื่อง “ค้นหาธรรมะจากชีวิต” เรื่องนี้ ผู้เขียนได้เขียนจากความจริงซึ่งได้รับมาจากประสบการณ์ชีวิตอันมีผลสืบเนื่องมาจากการนำปฏิบัติได้แล้ว

บทที่ ๔

รู้ธรรมะในใจตนเอง
ก็ย่อมเท่าทันอิทธิพล
ของศาสตร์ทุกสาขา

๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๓

เธอที่รักทุกคน ถ้าเธอเป็นคนสนใจสังเกตและนำมาคิดค้นหาความจริง เธอคงเคยได้ยินคนพูดกันว่า “ขึ้นขี่หลังเสือมันง่าย แต่ลงจากหลังเสือมันชียากยิ่ง” บางคนก็พูดว่า “ที่ขึ้นมันไม่ยังขึ้นได้ แต่ลงจากมันมันลงไม่เป็น” สิ่งทีกล่าวนี้อันนี้ ถ้าเธอสนใจเรียนรู้ก็น่าจะตระหนักได้ว่า วิธีการดำเนินชีวิตของคนทุกวันนี้ มักมีกิเลสเข้าไปสิงสถิตอยู่ในหัวใจ ดังนั้น ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม ผลที่ได้รับก็มักเจ็บปวดไปตามๆ กัน แถมยังอ้างว่า เดียวนี้สังคมมันเปลี่ยนไป จะให้เหมือนแต่ก่อนคงไม่ได้ ความจริงแล้วเรื่องนี่คือหลักกรรม เมื่อเป็นหลักกรรมก็ย่อมไม่มียุคสมัยและไม่มีกาลเวลา ดังที่ฉันเคยเขียนฝากไว้ว่า “กาลเวลาไม่มีตัวตน ทุกอย่างมันอยู่ที่ใจเราเอง” เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะใครพูดอะไรฉันจะรู้ความจริงได้ว่า คุณไม่อยากที่จะทำ จึงได้นำมาอ้างอิงโน่นอย่างนี้

ทุกวันนี้ ในแวดวงการจัดการศึกษาที่มนุษย์ผู้มึนกิเลสนำเอามนุษย์ด้วยกันเองมาจัดการ โดยมีเป้าหมายที่จะให้ความต้องการของสังคมนำไปบริโภค ถ้าเราไม่รู้ว่าคนจัดการนั้นแหละก็มีกิเลส ดังนั้น คนที่หลงติดอยู่กับการจัดการศึกษาซึ่งมีสถาบันการศึกษาเป็นเครื่องมือว่าจะต้องเข้าโรงเรียนเข้ามหาวิทยาลัย โดยไม่หวนกลับมาค้นหาความจริงจากวิธีการดำเนินชีวิตที่มีใจตนเองเป็นพื้นฐาน สำคัญที่สุดว่า ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นถ้ารากฐานจิตใจเราอิสระและมีความเข้มแข็งถึงระดับหนึ่งไม่เห็นจะต้องเข้าโรงเรียนหรือเข้ามหาวิทยาลัยให้คนอื่นเขาเอาวิญญานเราไปบริโภค หรือไม่ก็มีความกล้าหาญที่จะเดินเข้าไปในสถาบันการศึกษา ซึ่งมีพลังในการบริโภคอย่างผู้กล้าหาญ โดยที่รู้ว่า “การถูกบริโภคนั้นคือการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ใจตนเอง”

ทั้งนี้ เพราะเหตุว่าเมื่อรู้เท่าทันก็ย่อมรู้ว่าเราแต่ละคนควรจะทำสักกับกิเลสที่มันอยู่ในใจตนเองให้ได้ เมื่อสู้ได้ก็ย่อมมีโอกาสเรียนรัฐธรรมนูญอย่างเป็นธรรมชาติ ตัวฉันเองในอดีตที่ผ่านมาไม่เคยยอมให้ใครมาสอน แม้แต่วิชาสถิติฉันก็เรียนเองจนกระทั่งคนยอมรับแล้วเอาไปเป็นครูสอน เพราะเหตุว่าตัวฉันรู้เท่าทันต่อสิ่งต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ภายนอกอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้น วิธีการสอนของฉันถ้าจะกล่าวว่าเป็น “สอนโดยไม่ได้อสอน” ก็ควรจะใช่ ดังเช่นที่หลายคนปรารภว่า “ฉันเป็นครูผู้ใจดี” หรืออีกนัยหนึ่งเป็นครูที่ให้จิตใจแก่ลูกศิษย์ก็ไม่น่าจะผิด

ฉันรู้กระทั่งว่าวิชาสถิติมันเป็นเรื่องสมมติของหลักธรรมะตั้งแต่อายุยังไม่ถึง ๒๕ ปี เพราะฉะนั้นหลังจากตัวเองตื่นนอนจนกระทั่งเข้าไปอยู่ในบรรยากาศที่อิสระ ฉันจึงรู้สึกทำทนายที่จะค้นหาความจริงจากสูตรต่างๆ ในวิชานี้ ในที่สุดก็รู้ว่าทุกสูตรเป็นสิ่งที่สมมติมาจากหลักธรรมหรือหลักความจริงทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น นับประสาอะไรกับศาสตร์ที่สอนกันอยู่ในสถาบันการศึกษา เช่น วิทยาศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ เกษตรศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ และศาสตร์สาขาอื่นๆ ที่มนุษย์ผู้มีกิเลสประติขันธ์คิดค้นมันขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์ หรืออย่างที่พูดกันว่าเพื่อใช้ “บริโภค”

แท้จริงแล้วสามารถสรุปได้ว่า ศาสตร์ทุกสาขาก็คือหลักธรรมอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการนำปฏิบัติจากรากฐานจิตใจที่อิสระ ฉันเป็นคนที่มีรากฐานจิตใจอิสระถึงระดับหนึ่งมาตั้งแต่อายุยังไม่มากนัก ฉันจำได้ว่าเมื่อตัวเองเรียนอยู่ในชั้นมัธยมปีที่ ๒ และ ๓ ฉันสนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ แต่พ่อของฉันก็เลี้ยงฉันไม่ให้มีเงินติดกระเป๋าแม้แต่บาทเดียว ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่า “พ่อต้องการให้ฉันรู้จักต่อสู้กับสิ่งต่างๆ เพื่อค้นหาความจริงจากใจตนเองให้ได้” ช่วงนั้นข้าวของต่างๆ ก็ยังมีราคาไม่สูงมากนัก แต่เงินทองมันก็เป็นของมีค่าด้วย แม้แต่เงิน ๓ สตางค์ยังซื้อถ้วยเดียวกินได้ ๑ อิ่ม เผลอลองคิดดูก็แล้วกันว่าแม่ของจะราคาถูก แต่เงินทองก็หายาก

เพราะความสนใจที่จะเรียนรู้เพื่อค้นหาความจริงในเรื่องเหล่านี้ ฉันอุตส่าห์มุดเข้าไปใต้ถุนบ้าน ซึ่งเป็นเรือนแถวชั้นเดียวที่ทำด้วยไม้ของพ่อเพื่อเข้าไปเก็บขวดเก่าๆ ที่ใช้แล้วซึ่งมีคนโยนทิ้งเอาไว้บนพื้นดิน การเก็บเงินให้ได้ถึง ๕ บาทมันก็ไม่ใช่ของง่าย แต่ฉันอุตส่าห์เก็บสะสมทีละสองสามสตางค์ จนกระทั่งนำมาซื้อหนังสือวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ได้ ๓ เล่ม

สมัยนั้น หนังสือเล่มละ ๓ บาทนับว่าเป็นของแพงมากๆ หนังสือ ๓ เล่มที่ฉันซื้อมาได้นั้น ได้แก่ หนังสือฟิสิกส์เล่มหนึ่ง หนังสือพีชคณิตและเรขาคณิตเล่มหนึ่ง กับหนังสือตรีโกณมิติอีกเล่มหนึ่ง เล่มละ ๓ บาทปรากฏว่าเป็นหนังสือปกแข็งหุ้มด้วยผ้าไหมสีชมพูสวยงามมาก เงิน ๙ บาทที่ได้มาจากการเก็บขวดไปขายคนจีนหรือที่เรียกกันว่า “เจ็กรับซื้อขวด” ซึ่งเข้าขึ้นก็มาร้องตะโกนอยู่หน้าบ้านว่า “มีขวดมาขาย” ในสมัยนั้นดูเหมือนจะเป็นเรื่องธรรมดาในชีวิตประจำวัน

|๔๔|

หลังจากตัวฉันเองสามารถซื้อหนังสือ ๓ เล่มดังกล่าวมาได้แล้ว แม้วันหยุดเสาร์อาทิตย์ เข้าชั้นฉันมักไปนอนเล่นอยู่ใต้ต้นไม้ หลังจากนั้นจึงเอาหนังสือเหล่านั้นมาอ่านเสมือนอ่านหนังสืออ่านเล่นจำพวกเรีงรมย์ โดยที่ปฏิบัติอย่างฝึจิตฝึใจ นี่แหละคือชีวิตประจำวันของฉันตั้งแต่อายุยังเป็นเด็กยัง! ยังมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดฝันมาก่อนนั่นก็คือ พฤติกรรมของฉันที่นอนอ่านหนังสือ ๓ เล่มอย่างเพิลิดเพิลินอยู่ใต้ต้นไม้หน้าบ้านพ่อ มันไม่ได้รอดไปจากสายตาคนที่เดินผ่านไปมาอยู่มาวันหนึ่ง มีชายหนุ่มคนหนึ่งเปิดประตูรั้วหน้าบ้าน หลังจากนั้นจึงเดินเข้ามาหาฉันพร้อมทั้งพูดอย่างนอบน้อมว่า “คุณครับ ผมขอยืมหนังสือเหล่านั้นไปอ่านบ้างได้ไหม”

ด้วยความใจดีที่เป็นธรรมชาติของตัวเองจึงไม่ได้คิดอะไรอย่างอื่นนอกจากให้ความไว้วางใจ หลังจากนั้นจึงมอบหนังสือทั้ง ๓ เล่มให้เขาไป เธอรู้ไหมว่า หนังสือ ๓ เล่มนั้นมันหายไปเลย เพราะฉันไม่ได้เห็นหน้าค่าตาของบุคคลผู้นั้นอีกต่อไป ฉันไม่ได้นึกเสียดายอะไรมากไปกว่าถือเป็นบทเรียน

อย่ามองอะไรด้านเดียว ขอให้มอง ๒ ด้านเอาไว้เถิด การดำเนินชีวิตก็จะปลอดภัย

ที่มันสอนให้รู้ว่าอย่ามองอะไรด้านเดียว ขอให้มอง ๒ ด้านเอาไว้เถิด การดำเนินชีวิตก็จะปลอดภัย
อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ฉันรู้จากหนังสือ ๓ เล่มนั้นก็คือ ศาสตร์ทุกสาขาคือสิ่งสมมติที่ได้มาจากหลัก
ธรรมชาติทั้งสิ้น ดังเช่นพีชคณิตที่มีการสมมติเป็นตัวอักษรว่า $abc * abc$ เช่นนี้เป็นต้น ถ้าจะถามว่า
อะไรคือหลักธรรม “ถ้ามีสิ่งนั้นจึงมีสิ่งนี้ ถ้าไม่มีสิ่งนั้นจึงมีสิ่งนี้” ถ้าสมมติขึ้นมาเป็นตัวอักษร a และ
b และ c ก็หมายความว่า นั่นคือเหตุที่มันอยู่ในใจเราซึ่งคนมีปัญญาย่อมสามารถนำไปหาผลได้
อย่างหลากหลาย

แม้แต่เรขาคณิตที่มีการพิสูจน์เป็นรูปร่างของมุมต่างๆ รวมทั้งด้านต่างๆ ด้วย เช่น รูปสามเหลี่ยม
รูปสี่เหลี่ยม แกรมยังมีสี่เหลี่ยมคางหมู สี่เหลี่ยมจัตุรัส จริงๆ แล้วก็คือฝึกให้เราพิสูจน์ถึงเหตุและผล
ไม่ว่าเหตุเหล่านั้นมันจะปรากฏรูปแบบเป็นอย่างไรเราก็ควรคิดได้ไม่ยากเช่นนี้เป็นต้น

ส่วนวิชาฟิสิกส์นั้น เธอลองคิดดูให้ดีๆ เครื่องยนต์กลไกทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องบินเจ็ทหรือเป็น
รถยนต์ เรือยนต์ หรืออะไรก็ตาม ถ้าคันดูให้ดีจะพบว่า “มีส่วนที่หมุนเป็นวงกลมอยู่ในนั้น ตรงกับ
หลักธรรมที่กล่าวไว้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีการหมุนวนเป็นธรรมจักร”

ยิ่งล้อรถยนต์ด้วยแล้วถ้ารถจอดแรงกดที่อยู่บนพื้นผิวถนนจะได้รับเต็มที่ หากรถแล่น แรงกดจะลด
ลงเพราะถูกเปลี่ยนเป็นแรงมุ่งไปข้างหน้า ทำให้ความมั่นคงยั่งยืนในการเดินทางลดลงไปด้วย

ซึ่งหมายถึงชีวิตคนเราถ้าจิตใจหยุดอยู่กับที่ตามหลัก “ความพอเพียง” ดังเช่นที่พระพุทธองค์ตรัสกับองคฺลีมาล ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามย่อมมีความมั่นคงเข้มแข็ง แต่ถ้าก้าวไปข้างหน้าโดยขาดสติ ย่อมหมายความว่าชีวิตเริ่มไม่มั่นคงแล้วเพราะเอาความโลภเข้าไปใส่ ยิ่งรถแล่นเร็วเท่าไร โอกาสที่จะพลิกคว่ำมันก็ง่ายยิ่งขึ้นเช่นนี้เป็นต้น

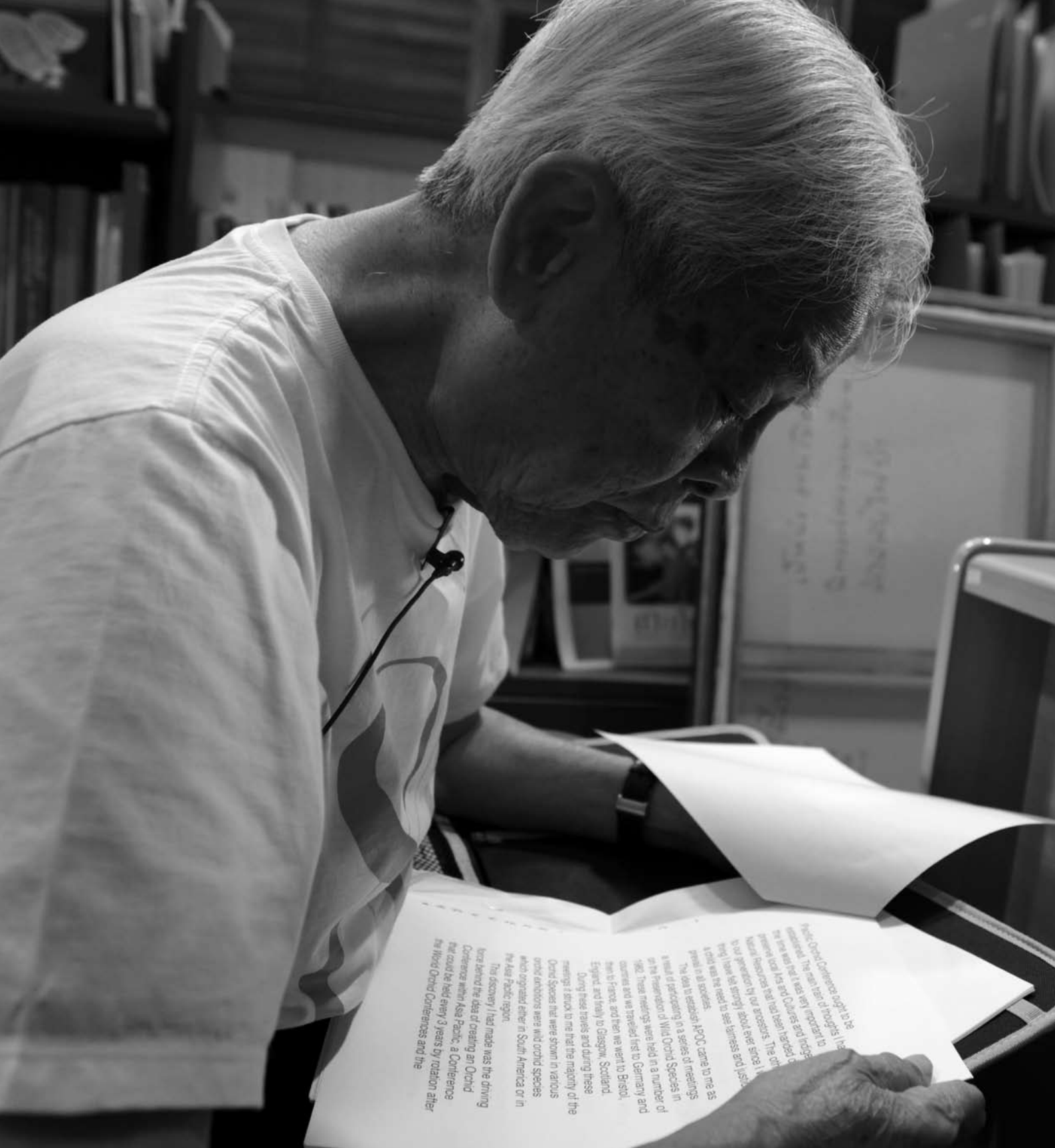
ดังนั้น ถ้าหวนกลับไปนึกถึงบุคคลผู้คิดค้นในเรื่องเหล่านี้ ย่อมรู้ว่าบุคคลเหล่านั้นใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือแปรรูปจากธรรมชาติมาเป็นกิเลสให้เราผู้เรียนรู้ ถ้าตามเขาไปเราก็ย่อมสูญเสียสติ เพราะฉะนั้น ฉันจึงย้ำอยู่เสมอว่า เราแต่ละคนควรมีรากฐานการพึ่งตนเองที่เข้มแข็งโดยไม่ยอมเดินตามกันคนอื่น นี่แหละคือสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการดำเนินชีวิตของแต่ละคน

| ๘๖ |

รวมความแล้ว หลังจากฉันเขียนมานานถึงเรื่องราวของศาสตร์สาขาต่างๆ ในที่สุดมันก็มาจบลงด้วยหลักธรรม จึงขอฝากไว้ให้เธอนำไปคิดเอาเองว่า ถ้าจะศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย แม้แต่เป็นครูอาจารย์ในปัจจุบันโปรดอย่านึกว่าเรามีความรู้และรู้เท่าทันคนอื่น เขาสมมติขึ้นมาเพื่อเอาไว้ใช้ประโยชน์ หลังจากนั้น เราก็จะรู้ว่าตัวเราเองควรเป็นผู้เป็นคนโดยไม่หลงยึดติดอยู่กับปริญญาสูงๆ ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นเพียงสิ่งสมมติที่คนอื่นเขาทำขึ้นมา หรืออีกนัยหนึ่งเป็นเพียงของหลอก ถ้าเรายึดติดก็เท่ากับว่าตัวเราเองกำลังหลอกตัวเองอยู่ทุกกลมหายใจ

...the Orchid Conference ought to be
...The same sort of thoughts had
...and it was very important to
...and Cultures and heritage
...had been handed to
...The other
...about what since I
...and just
...to see business and just
...I could see the need to see
...1,000 came to me as
...The idea to establish APOC came to me as
...a series of meetings
...Wild Orchid Species in
...in a number of
...to Germany and
...and then we went to Bristol,
...Scotland,
...England and finally to Glasgow.
...During these travels and during these
...the majority of the
...Orchid Species that were shown in various
...wild orchid species
...which originated either in South America or in
...the Asia Pacific region.
...This discovery had made was the driving
...force behind the idea of creating an Orchid
...Conference within Asia Pacific, a Conference
...that could be held every 3 years by rotation after
...the World Orchid Conference and the

บทที่ ๕

การปฏิบัติธรรม ภายในชีวิตประจำวัน

๓ สิงหาคม ๒๕๕๓

ก่อนที่จะเรียนรู้ความจริงจากการอ่านเรื่องนี้ เธอที่รักทุกคน ฉันขออนุญาตกราบมาด้วยความเคารพ หากจะกล่าวว่า ถ้าสิ่งใดที่ฉันได้แสดงออกภายในบทความเรื่องนี้ หากส่งผลกระทบต่อจิตใจเธอทำให้รู้สึกได้ไม่มากนักหรือน้อย ฉันขอโน้มรับความจริงจากใจตนเองอีกทั้งขออภัยเอาไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย ทั้งนี้ เพราะตนไม่มีเจตนาที่จะตำหนิหรือกล่าวร้ายเธอซึ่งต่างก็เป็นเพื่อนมนุษย์ของฉัน แม้ชีวิตที่ผ่านพ้นมาแล้วในอดีต หากถือหลักธรรมจากการนำปฏิบัติ ภาพที่ฉันกำลังมองเห็นอยู่นี้ อาจมีเหตุสืบเนื่องมาจากการที่ตัวเธอเองยังไม่ทันจะเดินผ่านจุดนี้ก็เป็นได้

ดังนั้น ความจริงได้ชัดไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า **“สิ่งใดที่รู้สึกว่าเป็นปัญหา หากกลับทิศทางได้แล้วย่อมช่วยให้มองเห็นเส้นทางอันพียงนำไปสู่การแก้ปัญหาให้ถึงความจริงได้ทุกเรื่อง”** ดังนั้น จึงตรงกับความจริงประการหนึ่งว่า เมื่อกลับทิศทางก็ย่อมส่งผลกระทบต่อช่วยชำระล้างเงื่อนไขที่แฝงอยู่ในจิตใจตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของการเรียนรู้

อนึ่ง คนในสังคมไทยยุคนี้ ส่วนใหญ่มักมองข้ามสิ่งที่อยู่ใกล้ชิดตัวเอง แม้แต่พงเข้าตาก็ยังเขี่ยออกได้ยาก จนกระทั่งต้องไปออกปากวานให้คนอื่นเขี่ยให้ นอกจากนั้นแล้วยังดูถูกของเล็ก ซึ่งยิ่งเล็กเท่าไรก็ยิ่งมีคุณค่าอย่างที่สุด ดังที่ฉันได้เขียนบทความฝากไว้ในอดีตภายใต้ชื่อเรื่องว่า **“เล็กที่สุดคือใหญ่ที่สุด”** แม้แต่ปัญหาของชาติที่เกิดขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ จนกระทั่งทำให้คนไทยต้องมายกพวกฆ่ากันเองตายอย่างหน้าเศร้าใจที่สุด ถ้ามองเห็นได้ลึกถึงระดับหนึ่งก็น่าจะ

การปฏิบัติขอให้เริ่มต้นจากเว็อนปมที่แฉงอยู่ใกล้ตัวที่สุด
โดยไม่รู้สึกรังเกียจหรือดูถูก เพียรชำระล้างจากจุดนั้น
ย่อมบังเกิดความสุขได้

หยั่งรู้ความจริงได้ว่ามีสาเหตุเกิดจากเงื่อนไขซึ่งฉันได้นำมากล่าวไว้ ณ โอกาสนี้ ฉันจึงได้เขียนฝากไว้ในหลายแห่งว่า “ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม หากใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือนำมาพิจารณาใช้แก้ปัญหา ย่อมแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปได้ทุกเรื่อง”

อนึ่ง คนส่วนใหญ่หลังจากเกิดความทุกข์มักมุ่งไปเข้าวัด แม้สำนักสงฆ์เพื่อหวังชำระล้างความทุกข์ อีกทั้งช่วยให้เกิดความสุข ทั้งนี้ น้อยคนนักที่จะหยั่งรู้ความจริงได้ว่า ปฏิบัติอะไรก็ได้ขอให้เริ่มต้นจากจุดที่อยู่ใกล้ตัวที่สุดโดยไม่รู้สึกรังเกียจหรือดูถูก ยิ่งเงื่อนปมที่มันแฉงอยู่ในใจตนเองด้วยแล้ว ถ้าเพียรพยายามชำระล้างจากจุดนั้นก่อน ย่อมบังเกิดความสุขได้เองจากธรรมชาติที่อยู่ใจ จึงสรุปได้ว่า “โปรดอย่าดูถูกความทุกข์ว่าเป็นเรื่องเลวร้าย ทั้งนี้เพราะความทุกข์เป็นครูสอนให้แต่ละคนเข้าถึงความสุขได้ด้วยตัวเองอย่างเป็นธรรมชาติ อันเป็นธรรมชาติสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ปุถุชน”

บางคนก็เชื่อว่า การกำหนดลมหายใจควรวไปปฏิบัติในวัด แม้ในศูนย์ปฏิบัติธรรม ครั้นเข้ามาหาฉัน และพูดเรื่องนี้ ฉันถามสั้นๆ ว่า “ศูนย์รวม” ของการปฏิบัติธรรมนั้นมันอยู่ที่ไหน ถ้าค้นหาจากภายนอกก็อาจยากที่จะพบได้ ทั้งนี้ เพราะยังไม่อาจสั่งสมความทุกข์ให้มันหนักยิ่งกว่าช่วงที่ผ่านพ้น

มาแล้วประการหนึ่ง นอกจากนั้นการไปนั่งกำหนดลมหายใจอยู่ในบริเวณภายนอกตัวเองนั้นมันก็ยากที่จะพบความจริง คงต้องไขว่คว้าหาอะไรต่อมิอะไรจากภายนอกต่อไปอีก ทั้งนี้เพราะการที่เธอมานั่งคุยอยู่กับฉัน เธอหายใจหรือเปล่า นี่ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งซึ่งฉันคงขออนุญาตให้เธอนำกลับไปพิจารณาค้นหาคำตอบจากใจตัวเองมากกว่า ฉันนึกถึงบทความอีกเรื่องหนึ่งซึ่งตัวเองได้เขียนฝากไว้ในอดีตว่า “*เรียนรู้ความสุขจากความทุกข์*”

ดังนั้นถ้าตัวเธอเองเป็นคนมีสติโดยนำปฏิบัติเรื่องใดก็ตาม ถ้าไม่ตกอยู่ในความประมาททำให้หลงอยู่กับความสบายจนเคยตัวแล้ว การทำสิ่งใดก็สุดแล้วแต่ หากมีสติสัมปชัญญะก็ควรถือว่านั่นคือบ่อเกิดจากผลการปฏิบัติธรรมซึ่งค้นพบได้ภายในจิตใต้สำนึกของใจเธอเอง สรุปแล้วการปฏิบัติธรรมนั้นควรเรียนรู้จากปัญหา ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือเงื่อนไขที่มันแฝงอยู่ในจิตใจตนเองอย่างเป็นธรรมชาติมาในอดีตกาล แม้ในอดีตชาติก็เป็นเรื่องเดียวกัน นี่แหละที่พิสูจน์ได้ถึงความจริงจากเหตุและผลของการนำปฏิบัติมาในอดีต นอกจากนั้นธรรมชาติก็ย่อมมี ๒ ด้าน

ดังนั้น “*เมื่อมือดีตชาติก็ย่อมมีอนาคต*” ซึ่งทุกคนมีโอกาสนำไปปฏิบัติได้แม้ร่างกายจะสิ้นสภาพไปแล้วในชาตินี้ ชาติหน้าก็ยังมีโอกาสเรียนรู้จากการปฏิบัติต่อไป เพื่อชำระล้างกิเลส อันหมายถึงเงื่อนไขที่มันแฝงอยู่ในใจตนเองหลังจากเกิดมาใหม่ ในอดีตฉันถึงได้กล่าวฝากไว้ว่า “*อดีตชาตินั้นมีจริง*” และเมื่อมือดีตชาติก็ย่อมมีอนาคตชาติร่วมด้วย ซึ่งบุคคลที่เข้าถึงจุดนี้ได้ย่อมมีสภาพภายในจิตใจตนเองที่กลัวตายน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะยังหวังได้ว่าตนคงมีโอกาสที่จะเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

นี่แหละที่สังขารได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า “*ชีวิตคนเราเกิดมาเพื่อการเรียนรู้*” ฉันจึงได้เขียนฝากไว้ให้เธอทั้งหลายนำไปคิดค้นหาความจริงได้เองว่า “*มีมีจริงหรือเปล่า ?*” สิ่งที่ได้เฉลยเอาไว้ในบทความเรื่องนั้นคงสรุปได้ว่า “*มีมีจริง เพราะความหมายของคำว่ามี แท้จริงแล้วก็คือเงื่อนไขที่มัน*

อยู่ในใจเธอเอง” ทั้งนี้เพราะตัวเธอนั้นแหละ มีธรรมชาติที่กลัวความเลวทรามต่ำช้าซึ่งตนได้สร้างเอาไว้ในอดีต เมื่อกลัวเงื่อนไขดังกล่าวก็ยอมวาดระวาง จนกระทั่งเกิดจินตนาการคิดไปต่างๆ นานา หากมีเงื่อนไขภายในจิตใจจากการนำปฏิบัติเอาไว้ในอดีตน้อยที่สุดก็ยอมเข้าใจได้ว่า การเกิดการตายเป็นของธรรมดา อันหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพของร่างกายภายในวิถีชีวิตตัวเอง นอกจากนั้น บนพื้นฐานการเรียนรู้ ฉันยังเขียนฝากไว้ภายใต้หัวข้อเรื่องว่า “ตำราเล่มนี้มีวิญญูณ” ซึ่งประเด็นนี้หมายความถึงการนำปฏิบัติมาแล้วในอดีตอันมีผลช่วยให้ภายในจิตใจตนเองหยั่งรู้ความจริงได้ถึงระดับหนึ่งแล้วจึงนำมาเขียน

หลายคนที่เข้ามาหาฉันมักถามว่า “การที่ฉันเขียนได้วันละหลายบทนั้น ส่งไปลงพิมพ์ที่ไหน” บางคนก็ถามว่า “เขียนแล้วส่งไปให้ใครอ่าน” คำตอบที่ควรจะเข้าถึงความจริงก็คือ “ฉันเขียนให้ตัวเองอ่านถึงความจริงภายในจิตใจตนเอง” หากจะถามว่าเขียนให้ใครอ่าน คำตอบก็คือ “เขียนให้ตัวเองอ่านก่อนอื่น” คำถามคำตอบที่ฉันหยิบยกมากล่าวไว้ ณ โอกาสนี้ก็คือ ประเด็นต่างๆ ภายในกระแสคำถามคำตอบที่ฉันหยิบยกมาเป็นตัวอย่างนั้น ล้วนแล้วคือความจริงทั้งสิ้น หากใครมีโอกาสอ่าน ถ้าตัวเองยังไม่เคยปฏิบัติมาก่อนก็ควรนำปฏิบัติให้ได้เสียก่อนแล้วจึงค่อยอ่าน หาใช่อ่านก่อนแล้วนำปฏิบัติในภายหลัง ไม่เช่นนั้นแล้วอาจถูกกล่าวหาว่า “เป็นคนมีนิสัยเอาแต่พูด” หากยังทำไม่ได้ยิ่งกว่านั้นคนที่พูดก่อนการนำปฏิบัติย่อมมีนิสัยที่เรียกกันว่า “เป็นคนสร้างฉากหรือไม่ก็กล่อน”

อนึ่ง ฉันได้เคยเขียนฝากเอาไว้ให้เธอนำกลับไปทบทวนการเรียนรู้ของตัวเองแล้วว่า สิ่งที่ปรากฏเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลายอยู่ในกระแสที่เห็นได้ สัมผัสได้จากภายนอกนั้น ล้วนเป็นสิ่งซึ่งมีผู้อื่นสมมติขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ทั้งสิ้น ส่วนความจริงนั้นคือสิ่งที่ปรากฏอยู่ในใจตนเองภายใต้วิญญูณ อันหมายถึงพลังในการขับเคลื่อนเพื่อการเรียนรู้

ดังนั้น โรงเรียนก็ดี มหาวิทยาลัยก็ดี และวัดวาอารามก็ดี แม้แต่ศูนย์รวมต่างๆ ที่ปรากฏเห็นได้สัมผัสได้ภายนอกตัวเอง แม้แต่เส้นเกษียณอายุ ล้วนแล้วเป็นสิ่งสมมติทั้งนั้น หลังจากมีโอกาสสัมผัสแล้วขออย่าได้ไปหลงติดอยู่กับมัน หากรู้จักปล่อยวางเพื่อการเข้าถึงความจริง อันหมายถึง การเข้าถึงส่วนลึกภายในจิตใจตนเอง ซึ่งบุคคลผู้ปฏิบัติได้ย่อมมีนิสัย “ถือขันติธรรมเป็นที่ตั้งมั่น เพื่อหวังการนำปฏิบัติจากส่วนลึกของจิตใจตนเองที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าเก่า”

เนื้อหาสาระต่างๆ ที่ฉันนำมาเขียนไว้ ณ โอกาสนี้ หลังจากการแสดงออกแล้วทำให้นึกถึงช่วงปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ณ โอกาสนั้นได้มีการจัดฉลองกันแทบจะทั่วโลก ฝรั่งเศสก็มาเชิญฉัน ญี่ปุ่นก็มาเชิญฉัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ญี่ปุ่นได้มาเชิญฉันไปเป็นองค์ปาฐกในพิธีเปิดงาน และกำหนดหัวข้อการไปบรรยายพิเศษในครั้งนั้นว่า “คนกับธรรมชาติ” ฉันมาทราบภายหลังว่า ญี่ปุ่นได้ใช้เทคโนโลยีสำรวจอย่างกว้างขวางแทบจะทั่วโลกว่า “ใครจะพูดเรื่องนี้ได้ดีที่สุด” หลังจากนั้น ข้อมูลซึ่งเป็นผลจากการสำรวจก็มาลงตรงนี้ เย็นวันนั้นฉันขึ้นเวทีพูด สายตาได้มองไปตรงหน้าเวที ตัวเองได้พบมกุฎราชกุมารของญี่ปุ่นประทับฟังอยู่ตรงนั้น สรุปแล้วปรากฏว่าหลังการปาฐกถาจบ มีสุภาพสตรีชาวแคนาดา ๓ คนนั่งน้ำตาหยด ทั้งนี้ เพราะเหตุว่ากระทบความรู้สึกภายในจิตใจตัวเอง การบรรยายของฉันได้เชื่อมโยงคนทุกชาติทุกภาษา แม้ทุกศาสนาให้เข้ามาถึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

ฉันต้องกราบขอภัยในการนำเรื่องนี้มาเขียน ทั้งนี้หาใช่มีเจตนาที่จะยกตนข่มผู้อื่นก็หาไม่ หากสิ่งที่ปรากฏดังกล่าวเป็นผลที่เข้าถึงความจริงให้ยืนยันได้ในระดับหนึ่งแล้ว จึงน่าจะมีส่วนในการเรียนรู้ร่วมกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันหมด ถ้าทราบไต่ยังดำเนินชีวิตต่อไปโดยไม่ประมาท ตัวเองก็ควรหยั่งรู้ความจริงได้ว่า “เราคงไม่เสียชาติเกิด” เพราะได้ทำหน้าที่ความเป็นมนุษย์อย่างดีที่สุดแล้ว แม้แต่ปรัชญาบทหนึ่งซึ่งชี้ไว้ว่า “ความรู้ย่อมเรียนกันทั้งหมด” ซึ่งประเด็นนี้น่าจะหมายความถึง สิ่งอันเป็นที่สุดแล้วของการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง

การเรียนรู้เพื่อความ เป็นไทย ครั้งที่ ๔/๓

ดมศึกษา

เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
(Transformative Learning in Higher Education)

| บทที่ ๖ |

การจัดการศึกษา ระหว่างโลกกับธรรม

๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๓

เหตุผล “เมื่อด้านหนึ่งเป็นอย่างใด อีกด้านอื่นๆ ก็ย่อมเป็นอย่างนั้น” นี้คือหลักกรรม ซึ่งถือว่าเงื่อนไขที่อยู่ในรากฐานจิตใจมนุษย์ผู้มีกิเลสไม่ว่ามีมากมีน้อยแค่ไหน หากนำมาคิดวิเคราะห์ให้ถึงเหตุผลในการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ ควรถือว่าน่าจะนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่อยู่ในกระแสสิ่งแวดล้อมภายในชีวิตประจำวันอย่างสำคัญยิ่ง

| ๕๘ |

อนึ่ง ในปัจจุบันการจัดการศึกษาทางโลกของสังคมไทยโดยทั่วไปที่กำลังมีปัญหานักมากยิ่งขึ้น แถมคนส่วนใหญ่ที่เข้าไปทำงานบริการสังคมภายในบรรยากาศการจัดการ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ แม้กระทั่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับนโยบายส่วนใหญ่มักเข้าใจได้ไม่ถึง จึงมองข้ามเงื่อนไขดังกล่าว โดยยึดติดอยู่กับสิ่งซึ่งเห็นได้ สัมผัสได้ภายในวิถีชีวิตประจำวันของตน อันเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ง่าย ดังตัวอย่างเช่น ผลจากการจัดรายการโทรทัศน์ที่มีชื่อว่า “ศาลาวิมสวน” ซึ่งคนส่วนใหญ่มักมองเห็นความจริงได้ยาก จึงคิดว่ารายการนี้ฉันทำเรื่องกล้วยไม้ แม้กระทั่งผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ซึ่งแท้จริงแล้วหากมองเห็นได้ลึกถึงระดับหนึ่งย่อมรู้ได้ว่าตัวฉันเองทำเรื่อง “คุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์” ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยความสะดวกสบาย

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาทางโลกของสังคมไทยโดยทั่วไปที่กำลังมีปัญหานักมากยิ่งขึ้น สาเหตุแห่งปัญหาก็คือ “เพราะคนยึดติดอยู่กับเปลือกนอก” เนื่องจากคนส่วนใหญ่ไม่สามารถพิจารณา

เจาะลงไปถึงปัญหาภายในรากฐานจิตใจมนุษย์ได้สำเร็จ จึงทำให้สังคมตกอยู่ในสภาพขาดคุณธรรม
ประจำใจ โดยที่คิดว่าสิ่งซึ่งตนกำลังทำอยู่นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรง แม้การทำเกษตรซึ่งภาพ
โดยทั่วไปแล้วคนส่วนใหญ่มักมองเห็นว่าเป็นการทำเรื่องข้าว เรื่องไม้ผล เรื่องผัก เช่นนี้เป็นต้น แต่
ถ้าหากมองไม่เห็นตัวปัญหาที่แท้จริงอันมีเหตุสืบเนื่องมาจากคนผู้นำปฏิบัติ ผลสำเร็จของแต่ละ
เรื่องก็เปรียบเสมือน “การพายเรือวนไปเวียนมาอยู่ในอ่างใบเล็ก ๆ” โดยไม่หลุดลงไปถึงตัวเงื่อนไขที่
มันอยู่ในจิตใจมนุษย์เช่นนี้เป็นต้น

ดังตัวอย่างที่ฉันเคยประสบมาแล้ว แม้แต่การทำที่เกี่ยวข้องกับการจัดประชุมเรื่องกล้วยไม้ บางคน
ถึงกับเอ่ยปากบอกว่าตัวเองไม่มีความรู้เรื่องกล้วยไม้คงไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำได้
สำเร็จ นอกจากนั้น การที่ฉันได้รับทุนจากมูลนิธิรีออคกีเฟลเลอร์ให้ไปศึกษาต่อเพื่อเอาปริญญาเอก
จากสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับวิชาการเรื่อง “ปรับปรุงพันธุ์ข้าว” เพราะฉันไม่ยอมไปจึงสามารถเอาเวลา
มาใช้พัฒนาความรู้เกี่ยวกับเรื่องคุณธรรมของมนุษย์ ซึ่งตนกำลังนำปฏิบัติมาแล้วโดยใช้กล้วยไม้
เป็นสื่อในการเรียนรู้จากความหลากหลายภายในองค์กรรวมของมนุษย์ชาติ หลังจากนำมาพิจารณา
ตัดสินใจจึงพบทางเลือกได้ว่า การทำงานซึ่งตนหลงรักฝังลึกอยู่กับมันมาได้ร่วมครึ่งทาง แต่ยังคง
ไม่ถึงรากฐานที่แท้จริงจึงปล่อยทิ้งค้างเอาไว้ไม่ได้ เพราะถ้าชินปล่อยทิ้งไว้ วันหนึ่งข้างหน้า สิ่งซึ่ง
ตนได้กระทำมาแล้วมันก็จะสูญสิ้นไปหมด เปรียบเสมือนการสร้างบ้านที่ลงรากฐานค้างทิ้งไว้ ทั้งนี้
หาใช่เป็นเพราะตัวฉันเองหลงมกยอยู่กับกล้วยไม้ไม่ แต่ภายในจิตใจสำนึกนั้น คงยากที่จะมีใคร
อื่นรู้ว่าฉันกำลังทำอะไร แต่ตัวฉันเองย่อมรู้อยู่แก่ใจเช่นนี้เป็นต้น

จากปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับพื้นฐานซึ่งคนส่วนใหญ่มักมองได้ไม่ถึง เพราะขาดคุณธรรมและจริยธรรม
ภายในจิตใจสำนึก จึงหายากที่จะได้คนในระดับบริหารที่ลุกขึ้นมายืนหยัดต่อสู้กับใจตนเองอันควร

ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการแก้ปัญหาอย่างสำคัญที่สุด บนพื้นฐานความรับผิดชอบที่แท้จริง ดังเช่นที่เรามักได้ยินคำกล่าวอ้าง “เรื่องคนรุ่นใหม่” แต่ในสภาพปัญหาภายในองค์กรรวมถึงกล่าวที่มันเกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ ไม่ว่าจะเป็นคนรุ่นใหม่รุ่นเก่าก็จะหาไม่ได้ง่ายนัก ทั้งนี้ มีเหตุสืบเนื่องมาจากการที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยังมีรากฐานคับแคบ การนำปฏิบัติจึงเปรียบเสมือนพายเรือในอ่างมากกว่าเงื่อนไขที่อยู่ในวิธีการเปลี่ยนแปลงระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ การจัดการศึกษาของมนุษย์ในปัจจุบันไม่ได้หล่อหลอมให้คนลุกขึ้นมายืนหยัดต่อสู้กับใจตนเองเพื่อชำระล้างกิเลสอย่างได้ผลถึงความจริง

ดังนั้น จากสาเหตุที่ได้กล่าวมาแล้ว ถ้าใครมีวิญญานความรักที่จะทำงานให้ได้ผลอย่างจริงจัง ในปัจจุบันจากสภาพความเป็นจริงของสังคมจึงควรวางแผนเริ่มต้นจากการนำเอาคน ที่มีจุดยืนอยู่ด้านนอกเข้ามาใช้ประโยชน์ก่อนอื่น จึงจะสามารถผลิตบัณฑิตใหม่ออกมาเพื่อหวังให้มีคุณสมบัติในการมุ่งทิศทางการทำงานลงสู่ด้านล่างอย่างมีความสุข ซึ่งกรณีนี้ถ้าบุคคลผู้รับผิดชอบขาดคุณธรรมและจริยธรรมเสียแล้ว การทำงานจากธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ใกล้ชิดพื้นดินก็ย่อมประสบกับความล้มเหลว ซึ่งประเด็นนี้มักมีแนวโน้มเกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ดังเช่นที่หลักธรรมได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า **“หากต้องการพัฒนาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมให้มีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในรากฐาน ตัวเองจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมประจำใจ อีกทั้งทำงานมุ่งมั่นลงสู่ด้านล่างอย่างมีความสุข”**

ทั้งนี้ บุคคลลักษณะดังกล่าวควรมีจิตใจสำนึกที่รำลึกอยู่เสมอว่าตนเกิดมาก็มาจากพื้นดิน ตายไปแล้วก็กลับลงสู่พื้นดินอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้น ภายในจิตใจสำนึกย่อมสามารถหยั่งรู้ได้เองว่า การทำงานเพื่อดำเนินชีวิตควรจะละเว้นจากความรู้สึกโลภโมโหโสทร หรืออีกนัยหนึ่งกล่าวว่า **“รู้จักพอเพียง”**

การจัดการศึกษาของมนุษย์ในปัจจุบันไม่ได้หล่อหลอมให้
คนลุกขึ้นมาขัดแย้งต่อสู้กับใจตนเองเพื่อชำระล้างกิเลส
อย่างได้ผลถึงความจริง

ดังนั้น ภายในวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละคน ต้องไม่คิดว่าตัวเองนั้นต้องทำงานให้ได้ผลโดยเอา
รูปแบบของวัตถุมาเป็นตัวกำหนด ดังเช่นจะต้องพัฒนาสิ่งใดก็ตามให้ได้ผลเป็นมูลค่าเท่านั้นเท่านั้น
ล้าน ตามกำหนดเวลาดังกล่าว ซึ่งหมายถึงวิธีการที่หลอกลวงสังคมเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์
หากควรรำลึกอยู่เสมอว่า จะต้องทำงานจากจิตวิญญาณความรับผิดชอบอย่างดีที่สุดเท่านั้นเป็นพอ
ไม่ว่าภายนอกจะได้รับผลแค่ไหนก็ตาม นี่ควรถือว่าเป็นธรรมะสอนใจบุคคลที่น่าปฏิบัติอย่างได้ผล
โดยถือประโยชน์สุขของสังคมเป็นเป้าหมาย

สรุปแล้ว การทำงานทางโลกให้ดีที่สุดโดยมีความรู้สึกภายในจิตใจสำนึกอยู่เสมอว่าตัวเราเองจะไม่คิด
ทำสิ่งใดก็ตามที่มีผลเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ให้เกิดความเดือดร้อน ซึ่งเรื่องนี้นำมาใช้ประโยชน์ได้
ทั้งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการแก้ปัญหาในระยะยาวอย่างได้ผลจริงจัง จึงสรุปได้ว่า การศึกษา
ทางโลกกับทางธรรมนั้นมีความสัมพันธ์ถึงกันและกันอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ อีกทั้งยังควรเข้าใจ
ด้วยว่า “การทำงานอย่างมีความสุขคือการปฏิบัติธรรม” ดังที่ตัวฉันเองได้เขียนบทความเรื่องหนึ่ง
ภายใต้ชื่อว่า “การศึกษาธรรมะจากโลก” แต่ทุกวันนี้ ภายในโครงสร้างการจัดการศึกษาของไทยขาด

ความรู้สึกนึกคิดที่เป็นองค์รวมบนพื้นฐานบูรณาการ จึงนำเอาการศึกษาทั้งสองอย่างมาแยกออกจากกันเป็นเอกเทศ ย่อมมีผลทำให้ทั้งสองด้านจำต้องประสบกับปัญหาหนักมากยิ่งขึ้น เพราะไม่อาจผลิตคนออกไปรับใช้สังคมอย่างได้ผลถึงเป้าหมาย

ฉันขออนุญาตนำเอาเรื่องนี้มากล่าวย้ำความสำคัญว่า *“เมื่อการจัดการศึกษาทางโลกมีปัญหา การจัดการศึกษาระยะก็ย่อมมีปัญหาที่อยู่ในพื้นฐานเดียวกันด้วย”* ประเด็นนี้ถ้าภายในจิตใจได้สำนึกของบุคคลผู้พิจารณามีรากฐานที่หยั่งลงสู่เหตุภายในรากฐานจิตใจคนก็ควรเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งดังที่ตัวฉันเองได้เคยกล่าวย้ำเอาไว้ในข้อเขียนก็ดี การบรรยายก็ดี *“ทุกสิ่งทุกอย่างควรมองให้เห็นได้สองด้าน”* หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า ถ้าตัวเราเองขาดสติปัญญาที่สามารถทำให้เกิดความคิดแบบบูรณาการภายในรากฐานจิตใจตนเอง การจะมองทุกอย่างให้เชื่อมโยงถึงกันคงเป็นไปได้ยาก ซึ่งลักษณะความคิดแบบบูรณาการย่อมเกิดจากรากฐานที่มีอิสระภาพจึงจะช่วยให้ใช้ทาง *“ทางสายกลาง”* เพื่อการดำเนินชีวิตให้เชื่อมั่นได้

แต่สิ่งที่สะท้อนให้เห็นปัญหานั้น ในทางโลกคนส่วนใหญ่เมื่อพูดถึงการศึกษาก็มักยึดติดอยู่กับภาพของสถาบันการศึกษาที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อต้องการใช้ประโยชน์ ดังเช่นโรงเรียนและมหาวิทยาลัย หรืออาจเรียกชื่ออื่นใดก็ได้ กระทั่งพ่อแม่ที่ลูกเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ถึงกับนั่งเป็นทุกข์หนัก โดยที่หาทางดับทุกข์ได้ยาก ในทางธรรมก็เช่นกัน เมื่อมีความทุกข์หนักก็มักหนีเข้าวัดโดยคิดว่าเป็นวิธีทางดับทุกข์ แทนที่จะมุ่งมั่นต่อสู้กับกิเลสที่มันอยู่ในจิตใจตนเอง อันนับได้ว่าคือวิธีทางดับทุกข์ที่แท้จริงเช่นนี้เป็นต้น จึงทำให้สังคมขาดคนทำงานบริการ ซึ่งมีผลสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของประชากรลดน้อยลงไปจนน่าเป็นห่วงสภาวะทางเศรษฐกิจ

สภาวะทางเศรษฐกิจของชาติในอนาคต แม้แต่วันหยุดพักผ่อนซึ่งแต่ก่อนเคยแสดงออกถึงความสำคัญว่า การเพิ่มวันหยุดภายในสังคมแม้แต่วันเดียวก็มีผลทำให้สังคมเสียหาย แต่ขณะนี้กลับเปลี่ยนทิศทางมาเพิ่มวันหยุดมากยิ่งขึ้น โดยไม่คิดถึงผลประโยชน์ที่สังคมพึงได้รับ คงมีแต่ปากบ่นกันว่าเศรษฐกิจสูญเสียมันก็สมแล้วที่ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุเคยปรารภฝากไว้ในอดีตว่า “การจัดการศึกษาของไทยมันเหมือนกับหมาหางด้วน”

โปรดอย่าเข้าใจว่าฉันเองไม่เห็นความสำคัญของวัตถุ ในเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างควรนำมาใช้อย่างได้ผลถึงเป้าหมาย อันควรมีจิตใจสำนึกที่รำลึกอยู่เสมอว่า “วัตถุเป็นเพียงเครื่องมือที่มนุษย์คิดทำขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์หาใช่เป็นของจริงไม่” ดังนั้น การนำวัตถุมาใช้ประโยชน์จึงควรมีจิตใจสำนึกที่รำลึกอยู่เสมอว่า “ตัวเองจะต้องรู้เท่าทันอิทธิพลจากรูปวัตถุ” ซึ่งจะต้องใช้วิธีต่อสู้กับใจตนเองโดยไม่ประมาท ดังนั้น การนำสิ่งดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ แต่ละคนจึงไม่ควรตกอยู่ในความประมาทจนกระทั่งทำให้ภายในวิถีการดำเนินชีวิตขาดสติ เพราะการขาดสติมีผลทำให้รากฐานความคิดหย่อนยานลงไปจนกระทั่งไม่อาจยืนอย่างมั่นคงอยู่บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองได้ ทำให้การดำเนินชีวิตต่อไปในภายภาคหน้าของแต่ละคนซึ่งเชื่อมโยงสังคมที่จะได้รับความเสียหายหนักยิ่งขึ้น

ฉันขออนุญาตอวยพรให้เธอที่รักทุกคนจงประสบกับความโชคดีตลอดไป

บทที่ ๗

ครู?

๑๙ มกราคม ๒๕๕๑

วันที่ ๑๖ มกราคมเป็นวันครู ทุกๆ ปีที่ผ่านมาก็มีวันนี้เป็นวันครบรอบซ้ำแล้วซ้ำอีก ถ้าจะถามว่า “ครูคือ ใคร?” ความหลากหลายของมนุษย์ก็คงจะได้คำตอบที่หลากหลายด้วยเช่นกัน ไม่เพียงเท่านั้น การเรียนรู้จากความหลากหลายของคน ก็เป็นวิถีทางที่มุ่งไปสู่การรู้ธรรมชาติที่อยู่ในใจคนได้อย่างลึกซึ้ง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การรู้ธรรมะนั้นเอง

| ๖๖ |

หลายครั้งหลายหนที่มีคนเข้ามาพบฉันแล้วปรารภว่า “ท่านอาจารย์ใจเย็นเพราะอยู่กับต้นไม้” หลังจากรับฟังแล้วก็ทำให้รู้สึก “หายใจไม่ทั่วท้อง” ทั้งนี้ เนื่องจากเกิดความรู้สึกที่คิดอยู่ในใจตัวเองว่า เหตุใดคนส่วนใหญ่จึงมองเห็นได้แค่นั้น เจื่อนใจดังกล่าวนี้อะไรล่ะ ที่เป็นส่วนหนึ่งของแรงกระตุ้นทำให้ฉันหันมาสนใจค้นหาความจริงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เป็นมาแล้วในสังคมไทย แต่ฉันก็เป็นคนที่มีนิสัยทำอะไรทำจริงโดยไม่ยอมท้อถอยง่ายๆ เพราะฉะนั้น ยิ่งคิดถึงปัญหาที่แฝงอยู่ในวิถีการเรียนรู้ก็ยิ่งทำให้ความคิดหยั่งรากลงลึกยิ่งขึ้นทุกขณะ อย่างที่เรียกกันว่า “กัดไม่ยอมปล่อย”

อนึ่ง ยังมีอีกหลายเรื่องที่คุณส่วนใหญ่ในสังคมมักสะท้อนความคิดที่ไม่ลงไปถึงรากเหง้าของตัวเอง เมื่อไม่ลงไปถึงรากเหง้าก็คิดได้แต่เพียง “ปลายเหตุ” ยัง...ยังไม่หยุดเพียงแค่นั้น เพราะมันเกิดคำถามติดตามมาอีกว่า “แล้วต้นเหตุล่ะ มันอยู่ที่ไหน? ใครจะรับผิดชอบต่อความเสียหายของสังคมแบบนี้”

“ถ้าฉันจะถามทุกคนว่า ครูกับศิษย์นั้นมีอะไรที่อยู่ในกระแสการเชื่อมโยงถึงกัน?” เดี่ยวก่อน เธออย่า

หากครูกำตัวอยู่เหนือลูกศิษย์ โดยคิดว่าตนเป็นคนรู้ดีกว่า
ศิษย์อยู่เสมอ นั่นเป็นสัญญาณที่บ่งบอกให้รู้ว่า ผลจากการ
จัดการศึกษากำลังทำให้สังคมเสื่อมคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เพิ่งตอบว่าครูกับศิษย์คือกระบวนการสอนหนังสืออยู่ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เพราะถ้าความจริง
มันเป็นอย่างนั้นแล้ว ครูก็จะยืนอยู่บนหัวศิษย์ลูกเดียว แถมหลังออกมาจากห้องเรียนแล้ว ยิ่งเป็น
คนมีปริญญาสูงๆ ก็ยังไม่วายทำตัวอยู่เหนือลูกศิษย์ โดยคิดว่าตนเป็นคนรู้ดีกว่าศิษย์อยู่เสมอ
แม้กระทั่งปัจจุบันนี้ คนในแวดวงการจัดการศึกษากำลังเห่อปริญญาเตอร์ จึงเป็นสัญญาณที่
บ่งบอกให้รู้ว่า “ผลจากการจัดการศึกษากำลังทำให้สังคมเสื่อมคุณภาพหนักมากยิ่งขึ้น”

หากฉันจะพูดว่าถ้าเธอคิดเช่นนั้นก็คงเป็นส่วนหนึ่งซึ่งทำลายผู้อื่นเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สิ่งนี้
แหละคือเหตุและผลที่ฉันได้รับทุนจากมูลนิธิรีออคกีเฟลเลอร์ให้ไปเรียนต่อเพื่อเอาปริญญาเอก
ในสหรัฐอเมริกาแล้วไม่ยอมไป กลยุทธ์ในการปฏิบัติตัวที่ฉันใช้อยู่ในขณะนั้นก็คือ ปล่อยให้เขา
สัมภาษณ์แล้วตัดสินใจให้ทุนแก่ฉันเสียก่อน หลังจากนั้นจึงปฏิเสธการรับทุน สิ่งนี้เองมันมีความหมาย
ที่พิสูจน์ตัวเองถึงความจริงที่อยู่ในใจฉัน ซึ่งมันไม่ใช่เพียงแค่การพูดจากปากว่าไม่ต้องการไปเท่านั้น

ฉันขออนุญาตนำเอาร้อยกรองที่ชี้ให้เห็นถึงสัจธรรมของสังคมซึ่งผู้มีคุณธรรมในอดีตได้ลิขิตเอาไว้ว่า

คนเห็นคน	เป็นคน	นั่นแหละคน
คนเห็นคน	ใช่คน	ใช่คนไม่
กำเนิดคน	ย่อมเป็นคน	ทุกคนไป
จะแตกต่าง	กันได้	แต่ชั่วดี

ร้อยกรองบทนี้ หากใช้หมายถึงการตีเสมอระหว่างศิษย์กับครูไม่ ใช่เป็นสัจธรรมซึ่งทุกคนไม่ว่าอยู่ที่ไหนก็ควรจะมีอยู่ในจิตได้สำนึก ทั้งนี้เนื่องจาก “ทุกสิ่งทุกอย่างมันมีทั้งด้านนอกและด้านใน” ด้านนอกเราก็คงต้องปฏิบัติตามประเพณีนิยมอันเป็นธรรมชาติของสังคม แต่สิ่งที่อยู่ในจิตได้สำนึก ก็ควรจะเน้นความสำคัญตามที่ร้อยกรองบทนี้ได้บันทึกเอาไว้

สรุปแล้ว “ทั้งครูและศิษย์ควรจะเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างเป็นธรรมชาติ” ขณะนี้ ฉันมีอายุย่างเข้า ๘๗ ปีแล้ว แต่เพราะการปฏิบัติตัวของฉันมันสอดคล้องกันกับร้อยกรองบทนี้ จึงทำให้บรรดาศิษย์ และคนทั่วไปจำนวนไม่น้อยเรียกฉันว่า “คุณพ่อ” อย่างสนิทใจ แต่ฉันก็ต้องขอภัยที่นำเอาสิ่งนี้ มาเขียน ซึ่งอาจทำให้บางคนเข้าใจว่าเป็นการอวดตัว แต่จริงๆ แล้วฉันมีเจตนาที่จะนำเอาสัจธรรมที่ได้ ปฏิบัติมาแล้วมาเสนอให้ทุกคนพิจารณามากกว่า ส่วนภายในจิตใจฉันเองก็ยักรำมาปฏิบัติต่อทุกคน แม้แต่บรรดาศิษย์และเยาวชนคนทั่วไปด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตนอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งในปัจจุบันแม้ครูคนนี้ได้สอนลูกศิษย์ในห้องเรียนก็มีหลายคนเรียกฉันว่า “คุณปู่” ด้วยความเคารพ รักและศรัทธา ซึ่งสิ่งนี้เองที่ทำให้ในปัจจุบัน ฉันมีความพอใจที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระโดยไม่นึกถึงการมีตำแหน่งและอำนาจ หากมุ่งมันทำงานลงสู่พื้นดินอย่างมีความสุขเพื่อคืนประโยชน์สุข ให้กับคนระดับล่าง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคม

หวนกลับไปนึกถึงสิ่งซึ่งฉันเขียนไว้ในอดีตอีกเรื่องหนึ่งภายใต้หัวข้อชื่อว่า **“ถ้าไม่รู้ว่าคุณในชุมชนมีความแตกต่างกัน ก็อย่าเข้าไปถึงความจริงที่ยอมรับได้ว่าคนเราเหมือนกัน”** สิ่งนี้ควรจะได้จากการปฏิบัติซึ่งถือความจริงที่อยู่ในใจตนเองเป็นพื้นฐาน ระหว่างที่ฉันเป็นผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา มีบรรดาศิษย์ที่สนใจเรียนรู้เข้ามาขอพักอาศัยอยู่ในบ้าน บางครั้งทั้งหญิงชายกว่า ๗-๘ คนก็มีฉันเคยพูดว่า **“ถ้าเราเป็นผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบต่อเยาวชนคนรุ่นหลังจริง เขาเหล่านี้ควรจะเป็นครูของฉัน”** เพราะเหตุใดหรือ ก็เพราะว่าสภาพดังกล่าวช่วยให้ฉันไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ไม่สมควรจะทำโดยที่รู้อยู่เสมอว่า ถ้าฉันทำตัวเสียหาย ความเสียหายดังกล่าวมันจะไปถึงเขาด้วย นี่แหละที่ฉันไม่คิดจ่ายค่าใช้จ่ายที่เป็นทรัพย์สินเงินทองและรูปวัตถุจากเยาวชนเหล่านั้น เนื่องจากฉันได้รับการสอนที่มีคุณค่าจากเขาเหล่านั้นเหนือกว่าทรัพย์สินเงินทองหรือรูปวัตถุใดๆ ทั้งสิ้น

| ๖๙ |

ฉันนำเรื่องนี้มาคิดซ้ำแล้วซ้ำอีก ในที่สุดก็ตัดสินใจนำเอาสังฆธรรมดังกล่าวมาพูดมาเขียนในที่ต่างๆ ว่า **“ถ้าครูคนไหนยังไม่รู้สึกว่าคุณศิษย์เป็นครูตัวเอง วิญญาณความเป็นครูก็ยังไม่เกิด”** เพราะฉะนั้นวันครูจึงไม่ควรจะถือว่าเพียงวันที่ ๑๖ มกราคม เท่านั้น

ฉันได้เห็นหลายคนนั่งสมาธิโดยกำหนดลมหายใจเข้าออก แต่ถ้าจะถามว่าการกำหนดลมหายใจมันได้อะไรขึ้นมา คำตอบที่ค้นหาได้นั้น ถ้าเธอยังไม่ลืมน้ำมันสัจญาที่ให้ไว้กับตัวเอง สิ่งนั้นก็คือ **“เธอควรปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งนำไปสู่วิถีทางที่สร้างสรรค์ทุกลมหายใจเข้าออก แม้แต่การคิดอยู่ในใจว่า ฉันจะปฏิบัติตัวให้เป็นครูที่ดี (ทุกลมหายใจ)”** สิ่งนี้หรือมิใช่ที่สอนให้รู้ว่าไม่ว่าจะเป็นวันครูหรือวันอะไรก็แล้วแต่ ทุกอย่างมันก็เหมือนกันหมด เพราะมันก็เกิดจากการปฏิบัติของตัวเองอย่างมุ่งมั่น ฉันนึกถึงเพลงพระราชานิพนธ์ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเพลง **“ความฝันอันสูงสุด”** ที่ว่า **“จะแน่วแน่แก้ไขในสิ่งผิด”** ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือการปฏิบัติที่แน่วแน่อยู่กับ

ทุกลมหายใจ ดังนั้น การฝึกสมาธิฝึกที่ไหนก็ได้และฝึกในขณะที่ปฏิบัติอะไรก็ได้เช่นกัน โดยไม่ยึดติด อยู่แค่รูปแบบ ถ้าไปยึดติดอยู่กับมัน สิ่งที่น่ามาแอบอ้างนานาประการ มันก็จะตามมาอย่างปฏิเสธได้ยาก

ฉันรำลึกถึงกระแสพระราชดำรัสขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันในขณะที่เข้าเฝ้า ทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อรับพระราชทาน “เหรียญดุษฎีมาลาเชิดศิลปวิทยา” ซึ่งเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดทางวิชาการ ในขณะที่ฉันมีอายุประมาณได้ ๔๕ ปี พระองค์ท่านทรงประทับ อยู่บนพระแท่น หลังจากพระราชทานแล้วก็ทรงพระดำเนินจากพระแท่นมาประทับยืนอยู่ตรงหน้า แล้วรับสั่งเพียงสั้นๆ แต่มีความหมายอย่างลึกซึ้งว่า **“ทำอะไรก็ได้ถ้ารักที่จะทำ และทำให้ดีที่สุด”**

ครูของแผ่นดินที่รายการ คนค้นคน ได้เข้ามาหาและถ่ายทำเป็นรายการโทรทัศน์ สิ่งนี้เองควรจะ หมายถึงวิญญานความเป็นครูที่ยังรากลงสู่พื้นดินอันเป็นถิ่นเกิดของคนไทยอย่างลึกซึ้งให้เป็นแบบอย่างแก่ชนรุ่นหลัง นอกจากนี้ ฉันได้เขียนบทความเอาไว้อีกเรื่องหนึ่งภายใต้ชื่อว่า “มหาวิทยาลัยของแผ่นดิน” เรื่องนี้สอนอะไรแก่ผู้อ่านรวมทั้งตัวฉันเอง เพราะในขณะที่เขียนเรื่องใดก็ตามฉันมองเห็นโอกาสที่จะอ่านความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเองเพื่อนำออกมาเขียน จึงมีบทความอีกเรื่องหนึ่งติดตามออกมาด้วย ชื่อบทความนั้นก็คือ “ตำราเล่มนี้มีวิญญาน” ในขณะที่ฉันได้รับเชิญให้ไปปาฐกถาในที่ต่างๆ ฉันเคยพูดว่า “ผมพกเอาตำราเล่มใหญ่มาด้วย” ไม่เพียงเท่านั้น ตนยังพูดต่อไปอีกว่า “ตำราเล่มนี้ผู้ที่สนใจปฏิบัติจากความจริงซึ่งอยู่ในใจเท่านั้นที่จะอ่านได้” ถ้าอยู่อย่างประมาท ก็คงมองไม่เห็น

เดี๋ยวก่อน ถ้าเธอคิดไม่ออกฉันก็จะบอกให้ว่า “ตำราเล่มนี้ คนที่มีตาทิพย์เท่านั้นถึงจะอ่านได้” ตาทิพย์ในที่นี้หมายถึงปัญญา เนื่องจากตำราดังกล่าวมันไม่ใช่วัตถุ เพราะฉะนั้นถ้าใครนำปฏิบัติจากความจริงที่อยู่ในใจตนเองมาโดยตลอด บุคคลผู้นั้นนั่นแหละที่จะเปิดตำราเล่มนี้ออกมาอ่านได้ไม่ยาก

ทุกวันนี้ ในสถาบันการศึกษาต่างๆ มักมีคนพูดกันว่า “สาขาครุมักไม่ค่อยมีคนสนใจเรียน” ก็แน่ละสิ เพราะคนส่วนใหญ่มีรากฐานจิตใจที่ไม่เข้มแข็ง เพราะฉะนั้นจึงไม่สามารถล้วงลึกถึงความจริงที่อยู่ในใจตนเอง เพื่อนำออกมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายที่พึงประสงค์ แล้วเธอรู้ไหมว่า มันมีอะไรติดตามมาอย่างเป็นธรรมชาติที่ทำให้สังคมไทยได้รับความเสียหายอย่างหนัก สิ่งนั้นก็คือนคริปชั่นซึ่งกำลังเติมบ้านเต็มเมืองอยู่ในขณะนี้ ทำให้บ้านเมืองเกิดความแปลกแยกกว้างขวางมากขึ้น วิทยุณความเป็นครูซึ่งธรรมชาติได้มอบมาให้แกชีวิตตัวเองมันก็สูญสลายไปด้วย นี่แหละสิ่งที่ฉันกล่าวมาแล้วทั้งหมดจากคำว่า “ครู” คำเดียวก็สานถึงเหตุและผลไปถึงได้ทุกเรื่อง

บทที่ ๘

วิญญานความรัก
ระหว่างครูกับศิษย์

๔ สิงหาคม ๒๕๕๓

เพื่อนที่รักของฉันทุกคน ภายในสังคมยุคนี้ถ้าหวนกลับไปค้นหาความจริงจากข้อมูลในอดีตที่แฝงอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองมาแล้วอย่างลึกซึ้ง สิ่งที่น่าประหลาดอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ของฉันมาได้จนถึงบัดนี้ เพราะได้นำปฏิบัติจากของจริงซึ่งมุ่งลงสู่ด้านล่าง และเมื่อมุ่งลงสู่ด้านล่างก็ย่อมมุ่งเข้าไปสู่ด้านในอย่างต่อเนื่องกันมาโดยไม่ทอดทิ้ง

|๗๔|

อนึ่ง เราพูดกันมาช้านานแล้วว่า การเรียนการสอนระหว่างกันและกันของมนุษย์ภายในสังคม ซึ่งต่างก็เป็นครูเป็นศิษย์ร่วมกันทั้ง ๒ ฝ่าย ควรนำไปสู่การถ่ายทอดคุณธรรมประจำใจออกไปสู่ มุมกว้าง หากรากฐานจิตใจมีอิสระ นอกจากนั้นแล้ว ความหมายของครูกับศิษย์หาใช่ หมายถึง ผู้ใหญ่กับเด็กซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีภายในห้องเรียนของสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นเพียง ห้องเล็กๆ ที่มีฝา ๔ ด้าน หากหมายถึงคนทั่วไปที่เดินขวักไขว่ไปมาอยู่ในสังคมอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งเป็นชีวิตที่อยู่ท่ามกลางความจริงของมนุษย์อย่างหลากหลาย อีกทั้งการทำหน้าที่ก็หาใช่ว่าจะ ถ่ายทอดเพียงแค่เทคโนโลยีซึ่งอยู่บนพื้นฐานอิทธิพลรูปวัตถุเท่านั้น หากควรมีความหมายที่ถ่ายทอด คุณธรรมและจริยธรรมเป็นประจำ

ดังนั้น ท่ามกลางบรรยากาศที่มีความกว้าง หากนำปฏิบัติจากใจจริง ก็ย่อมมีความลุ่มลึก ซึ่งเป็น ผลในการเรียนรู้ติดตามมาด้วย ดังนั้นจึงควรถือว่า สิ่งที่กำลังกล่าวมาแล้วควรเป็นเรื่องธรรมดามากกว่า ความผิดปกติภายในสังคมอย่างปราศจากกรอบจำกัดใดๆ ทั้งสิ้น การถ่ายทอดความรู้ภายในวิถีการ

ดำเนินชีวิตระหว่างมนุษย์กับมนุษย์โดยทั่วไป จึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต ซึ่งทำให้แต่ละคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบเพื่อให้ตัวเองทำหน้าที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมอย่างเป็นธรรมชาติ จึงน่าจะช่วยให้สังคมนี้ดีขึ้นกว่าเก่า ทั้งนี้เพราะเหตุว่าคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งเกิดขึ้นจากการนำปฏิบัติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ โดยเฉพาะระหว่างผู้ใหญ่อันหมายถึง ความเป็นผู้ใหญ่ที่แท้จริง กับชนรุ่นหลังบังเกิดผลให้เป็นไปได้ ดังนั้น ช่วงที่ฉันได้รับรางวัลผู้สูงอายุจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ภายในวันเดียวฉันได้ใช้โอกาสเขียนบทความที่ชื่อว่า “จึงควรทำหน้าที่ความเป็นคนให้ดีที่สุด”

อนึ่ง ในอดีตที่ผ่านมา ฉันมักพูดซ้ำแล้วซ้ำอีกว่า “ผู้ใหญ่ซึ่งทำหน้าที่เป็นครูของเด็กให้เป็นไปตามกฎแห่งการกระทำกรรมดี อีกทั้งหมายความถึงชีวิตที่อยู่ในสังคมร่วมกัน อีกทั้งทำหน้าที่เรียนรู้อยู่ระหว่างกันและกันด้วย” คนซึ่งทำหน้าที่เป็นครูและเป็นศิษย์นั้น ถ้ายังไม่รู้ว่าตัวเองมีศิษย์เป็นครูตนวิญญานความเป็นครูก็ยังไม่เกิด ทั้งนี้ ฉันได้นำปฏิบัติจากของจริงมาแล้ว จึงนำเอาเหตุและผลมาพูดหรือมาเขียนให้มันใจได้ สิ่งนี้น่าจะเป็นความสำเร็จระดับหนึ่งในการถ่ายทอดเงื่อนไขเกี่ยวกับ “การรู้ความจริงที่อยู่ในใจตนเองอย่างสำคัญ”

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทยรวมทั้งทุกประเทศภายในโลกใบนี้ย่อมถือว่า “การเกษตรคือพื้นฐานวัฒนธรรมในการปฏิบัติอย่างสำคัญ” แม้แต่ประเทศซึ่งไม่มีที่ดินเพียงพอที่จะประกอบกิจการเกษตรก็ยังใช้กลยุทธ์ในการถ่ายทอดคนของตนไปทำการเกษตรอยู่บนที่ดินของประเทศอื่น ที่ฉันพูดเช่นนั้นหาใช่เป็นเพราะตัวเองเกิดบนพื้นฐานการเกษตรเท่านั้นไม่ หากทุกคนมีจิตได้สำนึกที่เห็นความสำคัญของพื้นดินเป็นหลัก ไม่เช่นนั้นแล้วอนาคตอาจต้องสูญเสียชีวิตก่าเนตก็เป็นได้

ทั้งนี้ ฉันเคยพูดย้ำเสมอว่า ชีวิตมนุษย์ที่เกิดมาสู่โลกใบนี้ภายในภาพรวมย่อมมีทั้งร่างกาย และจิตวิญญาณ หากรู้สัจธรรมดังกล่าว ก็ควรหยั่งรู้ความจริงต่อมาอีกว่า **แม้ในตัวมนุษย์เองนั้น “ร่างกายเป็นเพียงสภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่ใกล้จิตวิญญาณที่สุดแล้ว ส่วนจิตวิญญาณคือของจริง”** ดังนั้น จากการนำปฏิบัติด้วยใจจริง ถ้ามุ่งมั่นรักษาจิตวิญญาณให้มีรากฐานหยั่งลงสู่ด้านล่างลึกซึ้ง ยิ่งขึ้น ย่อมช่วยให้มนุษย์แต่ละคนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังทำให้เกิดพลังจิตมี แรงบันดาลใจจากการปฏิบัติของเพื่อนมนุษย์อย่างหลากหลาย บังเกิดความคิดที่สร้างสรรค์สังคม จากการดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี อีกทั้งยังปราศจากภยันตรายทั้งหลายภายในสังคมซึ่งแต่ละคน มีส่วนร่วมและช่วยให้ตัวเองมีความภาคภูมิใจ

| ๗๖ |

ปกติแล้วช่วงที่ผ่านพ้นมา จากประสบการณ์ในการปฏิบัติ ฉันมักกล่าวเสมอมาว่า *“การดำรงชีวิต อยู่ในโลกใบนี้ หากบุคคลใดต้องการความเป็นครู ถ้ายังไม่รู้ว่าคนที่ทำหน้าที่เป็นครูนั้น ภายใน จิตใต้สำนึกของตัวเอง หากยังเข้าไม่ถึงความจริงได้ว่าศิษย์คือครูดน วิญญาณความเป็นครูย่อมยัง ไม่เกิดอย่างแน่นอนที่สุด”* ดังนั้น ปกติแล้วช่วงผ่านพ้นมา มักมีลูกศิษย์ที่ศรัทธาในตัวฉันมาขอพัก อาศัยอยู่ภายในบ้านและครอบครัวของฉันเองอย่างต่อเนื่อง บางครั้งมีทั้งชายหญิงเกือบ ๑๐ คนก็มี มาแล้ว ทำให้ฉันใช้โอกาสเปิดใจตัวเองออกไปสู่มุมมองกว้างอย่างที่สุด จึงรู้สึกว่าคุณกำลังได้รับครูที่ดี จึงต้อนรับให้เข้ามาอยู่ในบ้านตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ อีกทั้งยังไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น แม้แต่ ค่าที่พักและค่าอาหาร *“เมื่อเรามีสิ่งนี้ เขาก็ย่อมมีสิ่งนั้น”* นี่คือหลักธรรมที่ฉันค้นพบจากความจริง ภายในจิตใจของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน ดังนั้น คนเหล่านี้หลังจากเข้ามาอยู่ในบ้าน เขาก็มีน้ำใจช่วย งานสารพัดอย่าง

ตัวฉันเองรู้สึกว่าคุณมีโชคดี เพราะได้ครูที่ดีควบคุมไม่ให้คุณทำเสียหาย โดยที่รู้ว่าถ้าทำเสียหายย่อม

หากยังไม่เข้าใจความจริงว่า ศิษย์คือครู วิญญาณความเป็นครูก็ยังไม่เกิด

มีผลถึงลูกศิษย์อย่างแน่นอน นี่แหละคือผลจากประสบการณ์ชีวิตที่เป็นของจริง เพราะได้ลงมือกระทำมาแล้ว ช่วยให้คนเหล่านี้มีอนาคตที่ดีต่อไปอีก และครูที่ดีย่อมสนใจติดตามชีวิตอนาคตของศิษย์โดยไม่รู้ลืมอย่างเด็ดขาด ถ้าใครคิดว่า ผลที่ฉันนำปฏิบัติคงได้รับแค่เพียงคนกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น นั้นย่อมสะท้อนให้รู้ความจริงได้ว่า บุคคลใดที่คิดเช่นนั้นย่อมหมายความว่า ภายในรากฐานจิตใจของบุคคลนั้นยังมีกรอบซึ่งครอบไว้ด้วยอิทธิพลวัตถุ อีกทั้งยังปลดออกไม่ได้

ครั้งหนึ่งฉันเคยเขียนบทความเรื่อง “เพียงข้าวมะลิคนเดียว” ถ้าใครมีโอกาสอ่านบทความเรื่องนี้มาแล้วน่าจะเข้าใจถึงจิตใจตัวเองได้ว่า ชีวิตมนุษย์แต่ละคนนั้นหาใช่มีแต่ร่างกาย ซึ่งเป็นเพียงเปลือกนอกไม่ หากมีจิตวิญญาณอันพร้อมที่จะถ่ายทอดกระแสความรู้สึกประทับใจออกไปสู่มุมกว้าง ดังนั้น โปรดอย่าคิดว่าตัวเราเองทำอยู่คนเดียวแล้วไม่มีใครรู้ใครเห็น แต่ขอให้ทำอย่างดีที่สุด เธอเชื่อไหมว่า ถ้าใครได้อ่านเรื่องราวที่ฉันเขียนเกี่ยวกับ “หอมกลิ่นกล้วยไม้” จากเนื้อหาสารดังกล่าวฉันได้เขียนฝากไว้ว่า จากกล้วยไม้พุ่มเพียงต้นเดียว อีกทั้งยังมีราคาค่างวดเพียงต้นละ ๒ บาทที่ฉันเริ่มต้นจ้างนกกล้วยไม้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ทั้งนี้ เพราะทำอย่างดีที่สุดโดยไม่คิดทอดทิ้งจากปัญหาสารพัดอย่างมาตลอด

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ กรรมการระดับโลก แม้จะเป็นกรรมการเรื่องการประชุมกล้วยไม้ แต่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานกล้วยไม้ หากลึกยิ่งกว่านั้นจะอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมและสังคม ยังรู้สึกศรัทธา

นำเอางานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ ๙ มาใส่มือฉัน อีกทั้งหลังจากเสร็จงานแล้วยังนำรางวัลเหรียญเงินในสายสังคมมอบให้เพื่อยอมรับความสำเร็จ ไม่เพียงเท่านั้นเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะกรรมการบนพื้นฐานเดียวกันยังเดินทางมาจากสหรัฐอเมริกาเพื่อนำรางวัลเกียรติยศเหรียญทองมาดักมอบให้ฉันที่สิงคโปร์ ทั้งนี้ เพราะตัวฉันเองได้ทำงานอย่างไม่ทอดทิ้ง โดยที่รู้เท่าทันสิ่งแวดล้อมช่วยให้ตัวเองผ่านพ้นอุปสรรคนานาประการมาได้เกือบจะตลอดชีวิตอยู่แล้ว

นี่แหละเพราะความเป็นครูเป็นศิษย์ที่อยู่ในจิตวิญญาณตัวเอง โดยเฉพาะให้ความเคารพสิ่งที่ต่ำที่สุดซึ่งภายในจิตใจได้สำนึกรำลึกได้ว่าเป็นสิ่งสูงสุด แม้เริ่มต้นจากชนรุ่นหลังเพียงไม่กี่เดือน หากเพียงเพราะมีความวิริยะอุตสาหะมาตลอด จึงทำให้ชีวิตผ่านพ้นมาได้จนถึงบัดนี้ ซึ่งฉันกำลังจะมีอายุย่างเข้า ๘๙ ปีแล้ว หากให้ความสำคัญแก่การเข้าถึงคนทุกระดับนับตั้งแต่พื้นดินไปจนถึงระดับโลกอย่างเป็นธรรมชาติ นอกจากนั้น ตัวฉันเองก็คงไม่ยอมหยุดเพียงแค่นี้ ทั้งนี้เพราะรู้แล้วว่าสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นเพียงสิ่งสมมุติที่เกิดจากผลการกระทำของผู้อื่น แม้ตายไปแล้วก็ยังมีโอกาสทำต่อไปอีก ทั้งนี้ เพราะทำทุกอย่างดีที่สุดมาตลอดชีวิต จึงมีโอกาสหยั่งรู้ความจริงได้ว่า อดีตแม้ก่อนการเกิดมาสู่ชาตินี้ก็มีจริง มิฉะนั้นแล้ว คงไม่มีเงื่อนไขแผงอยู่ในจิตใจตนเองมาก่อน และเมื่ออดีตชาติมีจริงหากยังทำดีที่สุดต่อมาอีก อนาคตก็ย่อมเป็นธรรมชาติหาใช่จบเพียงแค่นี้ไม่

บทที่ ๙

อนิจา
แม่คงคาผู้ซื่อสัตย์!

๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

บัดนี้ ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ แล้ว หากเธอแต่ละคนตั้งสติให้ดี คงวนกลับไปนึกถึงอดีตได้อย่างสุดๆ ทั้งนี้ เพราะมนุษย์ที่เกิดมาสู่โลกใบนี้ควรจะมีการอยู่อย่างรู้เหตุรู้ผล ขณะนี้มีเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่ ถ้าสติยังมีคงไม่หลงโทษอะไรต่อมิอะไรที่มีนอยุด้านนอก หากมีบุญพอคงวนกลับมาโทษตัวเองว่าเป็นส่วนหนึ่งซึ่งก่อเหตุดังกล่าว แม้แต่เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต แทนที่จะคิดว่าปัญหามันอยู่ที่อื่น ก็คงหันมาหยั่งรู้ความจริงว่า **“ปัญหาที่แท้จริงนั้นมันอยู่ในใจเราเอง หากดับปัญหาได้ชีวิตก็ย่อมมีความสุข”**

มนุษย์คือสัตว์ลักษณะหนึ่งซึ่งวิวัฒนาการมาจากชีวิตเล็กๆ จนกระทั่งถึงจุดสุดท้าย เพราะวิวัฒนาการบางอย่างก็ต้องใช้ทุกสิ่งในโลกเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตตัวเอง ครั้นในที่สุดมนุษย์ก็จะวนกลับมาทำลายโลกที่ตนอยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ฉะนั้นถึงคำโบราณบทหนึ่งซึ่งกล่าวไว้ว่า **“มนุษย์ชี้เหม็นเคี้ยวเชื้ญเหวดา”** ข้อความประโยคนี้ชี้ถึงความจริงไว้อย่างชัดเจนว่า **“เกิดมาเป็นมนุษย์ก็ย่อมมีความเห็นแก่ตัวอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่ว่าใครจะมีมากมีน้อยแค่ไหน”** เธอเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม แต่ความจริงในทางปฏิบัติมันก็ชี้ไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า **“ถ้ามนุษย์ไม่เห็นแก่ตัว ชีวิตก็ย่อมไม่เกิดเว้นไว้แต่ว่าใครมีมากมีน้อยเท่านั้น”** แม้ตัวฉันเองก็มี เพราะถ้าเข้าถึงจริงก็ย่อมต้องรับความจริงให้ได้ และรับออกมาจากใจตนเองด้วยจึงจะดำรงชีวิตอยู่ได้

ครั้งนี้ช่วงที่ผ่านมาแล้วมีน้ำท่วมติดต่อกันหลายวัน แม้แต่ในรายการโทรทัศน์ที่คิดแก้ไขปัญหานี้

ถ้าใครมีรากฐานจิตใจเป็นธรรม ย่อมมองเห็นได้เองว่า
“แม่คงคาเป็นฝ่ายที่ซื่อตรง ที่ไหนสูงก็ว่าสูง ที่ไหนต่ำ
ก็ว่าต่ำ ที่ไหนมีช่องว่างก็ยอมเข้า”

มนุษย์ก็ยิ่งพูดซ้ำๆ ซากๆ โดยโทษน้ำวิกฤตแทนที่จะรับสารภาพโดยดีว่า “ตัวเองนั่นแหละที่เป็นเหตุ
ส่วนหนึ่ง” ที่ฉันชี้ให้เห็นว่า “มนุษย์โทษน้ำ” ก็เพราะมารุมกันพูดย้ำแล้วย้ำอีกว่า “น้ำก่อวิกฤต”
แท้จริงแล้วมนุษย์นั่นแหละที่เป็นผู้ก่อวิกฤตบนพื้นฐานคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนน้ำนั้น ถ้าใครมี
รากฐานจิตใจเป็นธรรมย่อมมองเห็นได้เองว่า “แม่คงคาเป็นฝ่ายที่ซื่อตรง ที่ไหนสูงก็ว่าสูง ที่ไหนต่ำ
ก็ว่าต่ำ ที่ไหนมีช่องว่างก็ยอมเข้า” ฉะนั้นจึงดูความวุ่นวายที่เกิดขึ้นโดยไม่เข้าใจใครออกใคร หาก
พยายามตั้งใจให้เป็นกลางอย่างที่สุด

ครั้งหนวนกลับไปนึกถึงช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ในช่วงนั้น ฉันไปนั่งพิจารณาวิถีการเปลี่ยนแปลงของ
ธรรมชาติอยู่ที่ริมแม่น้ำปิง จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ริมฝั่งแม่ปิง มนุษย์ยังไม่ได้ไปทำเขื่อนจึงทำให้
ทุกสิ่งทุกอย่างยังคงเป็นธรรมชาติที่มีการทำเกษตรกันอย่างสวยงาม ฉันทยังรู้ความจริงว่า กระแส
น้ำมันไหลจากที่สูงลงมาที่ต่ำอย่างต่อเนื่อง แม้จะเกิดน้ำท่วมในตอนกลางบางปี มนุษย์ก็ยังได้ใช้
ประโยชน์จากกระแสน้ำเป็นพลังงานในการใช้เกษตรกรรม ฉันได้เห็นกังล้อที่เรียกกันว่า “อุ” ซึ่งใช้
พลังน้ำพัดให้หมุนอย่างช้าๆ แล้วใช้ไม้กระบอกติดไว้โดยรอบ “อุ” สามารถตักน้ำในลำแม่น้ำขึ้นมา
ใส่รางไม้ไผ่ แล้วระบายออกไปสู่สวนผัก ไม่เพียงเท่านั้นการทำป่าไผ่ยังสามารถตัดต้นซุงแล้วปล่อยให้
ไหลลงมาจากปากน้ำโพธิ์ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อมาเก็บไปใส่โรงเลื่อยสำหรับแปรรูป

นอกจากนั้น ถ้ามองลงมาสู่ตอนล่างของกระแสน้ำไหลอีกสักหน่อย เราจะพบว่า ที่สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาตรงถนนงามวงศ์วาน มีการดักเก็บไม้ซุงที่ปล่อยให้ลอยมาตามกระแส น้ำ โดยไม่ต้องขนขึ้นยานพาหนะ สิ่งที่เขียนมาแล้วทั้งหมดนี้มันมีจริง ไม่เพียงแต่เห็นด้วยตาเท่านั้นรวมทั้งยังจับด้วยมือตัวเองอีกด้วย เป็นอันว่า แต่ก่อนน้ำธรรมชาติมันก็ไหลจากที่สูงลงมาสู่ที่ต่ำ แต่มนุษย์ได้ใช้กิเลสสร้างความสับสนวุ่นวายให้เกิดเงื่อนไขให้มันหวนกลับมาทำร้ายตัวเอง

เธอรัก เธอรู้หรือเปล่าว่าแผ่นดินไทยที่เราอาศัยอยู่นี้ แต่ก่อนมันก็ไม่มีแผ่นดิน นอกจากเคยเป็นทะเลมาก่อน ถ้าไม่เชื่อฉันขอให้ลองพิสูจน์ก็ได้ว่า พื้นดินกรุงเทพฯ ในขณะที่ถ้าขุดลงไปประมาณ ๑๐ กว่าเมตร แล้วเธอจะพบเปลือกหอยอัดกันเป็นชั้นๆ นอกจากนั้น ภายในน้ำที่มันหล่อเลี้ยงแผ่นดินซึ่งเป็นน้ำกร่อย ถ้าเอามาฝังให้แห้งแล้วเธอจะพบว่ามีผลึกของแรยิปซัม Yypsum รูปร่างคล้ายกับขนมเปียกปูน แต่เป็นเกลือแร่ที่ไร้สีกระจายอยู่ทั่วไปหมด ภาพเขียนที่มีคนในอดีตเขียนเอาไว้ก็ยังมีภาพปากอ่าวแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา “เมื่อมีสิ่งนั้นก็ย่อมมีสิ่งนี้” ดังนั้น เมื่อปากอ่าวแต่ก่อนอยู่กรุงศรีอยุธยา ก่อนหน้ากรุงศรีอยุธยาไปอีกก็ต้องอยู่เหนือขึ้นไปอีก เป็นอันว่าการที่น้ำไหลจากด้านบนลงมาสู่ด้านล่างนั้นมันเป็นธรรมชาติของโลกใบนี้มานานแล้ว

แสดงว่า ถ้ามองย้อนกลับไปสู่อดีต แผลมทองผิมนี่เคยเป็นทะเลมาก่อน เราจึงควรยอมรับว่า น้ำที่มันไหลลงมาจากทางเหนือลงมาได้นั้นมันมีมานานแล้ว แต่ยังไม่มีความตั้งใจของมนุษย์ที่สกัดกั้นซึ่งหวนกลับมาทำลายตัวเองให้เป็นสังขาร

ย้อนกลับไปนึกถึงปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งช่วงนั้นฉันดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ความจริงตัวเองเคยเขียนวิเคราะห์ปากไว้ตั้งแต่ช่วงนั้นแล้วว่า ประเทศสยามอยู่บนพื้นฐานเขตร้อนของโลก เราไม่ควร

เอาอย่างตะวันตก แต่เพราะเราส่งคนไปเรียนเมืองฝรั่งกลับมาแล้วเห็นकुคลองที่ไหน เธอก็สร้าง
วัดอุปิดมันเสียหมด อยู่มาวันหนึ่งน้ำท่าท่าจะเอ่อขึ้นมาบนถนน ฉันได้ลงไปยืนเปิดฝาท่อร่วมกับ
พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมนันท์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น อยู่ที่ข้างถนนสายหนึ่งจึงเห็นขยะมันอุดตัน
ถ้าคนไทยไม่มั่งง่ายหลงอยู่กับความสบาย ขยะเหล่านี้มันคงเกิดขึ้นได้ยาก ดังนั้นขยะที่เห็นจึง
หมายความว่าขยะที่อยู่ในใจมนุษย์ แม้ในช่วงนี้มีทั้งขยะและน้ำเน่าก็คงหมายถึง จิตใจมนุษย์ที่เน่าเฟะ
จนกระทั่งไม่สามารถที่จะต่อรากฐานให้ถึงคุณธรรมอันควรมอบให้แก่เพื่อนมนุษย์ได้สำเร็จ ดังนั้น
คำว่า “วิกฤต” จึงอย่าไปโทษน้ำเลย ขอให้โทษตัวเองเสียดีกว่า

ฉันเคยพูดมานานแล้วว่า การพัฒนาชนบทของสังคมไทยมันล้มเหลวเพราะคนที่เข้ามาอยู่ในเมือง
แล้วลืมหัด จนกระทั่งขาดการนึกถึงชีวิตชาวนาชาวไร่ที่ยังยากลำบาก ถ้าจะถามว่า “รู้ได้อย่างไร”
ก็เพราะเหตุว่าในอดีตน้ำท่วมกรุงเทพฯ เราก็ไม่เคยเกิดปัญหาหนักขนาดนี้ เพราะคนชนบทไม่ได้
อพยพเข้ามาแออัดอยู่ในเมืองกรุง แต่บัดนี้ร้านค้าแผงลอยมันก็เต็มไปหมด นอกจากนั้นแต่ก่อนก็
ไม่เคยมีโจรกรรมในเวลาค่ำคืน แต่เดี๋ยวนี้ถ้าเดินทางไปไหนในเวลาค่ำคืนก็ต้องระวังตัว เธอที่รัก
ทำไมไม่สังหรณ์ใจบ้างเลยหรือ คงเอาแต่นอนหลับไม่รู้นอนคุ้ไม่เห็น แทนที่จะเป็นคนตื่นอยู่เสมอ
เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งหากแต่ละคนควรมีส่วนร่วมเหตุการณ์มันคงไม่เพียงแค่นี้
วันหน้าคงได้เห็นอะไรดีๆ ยิ่งกว่านี้อีกมาก โบราณเขาถึงกล่าวว่า “ถ้าไม่เจ็บตัวถึงขนาดก็คงไม่รู้จักจำ”

เธอที่รัก โปรดอย่าลืมหัดจนกระทั่งหลงผิดไปว่า บ้านนี้เมืองนี้ไม่ใช่ของตัวคนเดียว อย่างน้อยควร
จะลุกขึ้นมาแสดงความรับผิดชอบต่อให้สมศักดิ์ศรีของความเป็นคนไทย นี่แหละที่มันสอนให้รู้ว่า
วัฒนธรรมของเราต้องเดินตามสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของท้องถิ่น ฉันเคยเขียนไว้ว่า แต่ก่อนนี้เมือง
ไทยเคยมีकुคลองเต็มไปหมด ถึงขนาดมีคำขวัญกล่าวกันว่า “กรุงเทพฯ คือเวนิสตะวันออก” ซึ่งฉัน

มีหนังสือเล่มหนึ่งที่กล่าวถึงสะพานในกรุงเทพฯ สะพานมีลักษณะโค้งพอให้เรือแล่นลอดได้สะดวก ชาวบ้านพายเรือไปทำงาน แม้กระทั่งไปตลาด ชาวบ้านก็ทำการตรวจความสะอาดคุณคลองไปในตัว โดยไม่ต้องจ้างข้าราชการ

หวนกลับไปนึกถึงบทความเรื่องหนึ่งซึ่งฉันเขียนไว้ในอดีตประมาณ ๓๐ กว่าปีมาแล้วว่า “การพัฒนาชนบทของคนไทยประสบกับความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง” เหตุผลก็คือ แต่ก่อนเมืองไทย เคยมีการกระจายงานและกระจายคนที่เป็นชาวนาข้าวไร่ได้อย่างกว้างขวาง ชาวนาข้าวไร่ของเราก็ไม่ได้เดือดร้อนหนัก เพราะคนในเมืองแม้จะเป็นเจ้านาย แต่กับชาวนาเขายังให้เกียรติซึ่งกันและกัน ฉันได้เห็นกับตาตัวเอง แม้อายุได้เพียง ๗-๘ ขวบ แต่ภาพเหล่านั้นมันก็ยังอยู่ในจิตใจของฉันมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ แม้แต่ในด้านการเมือง พระมหากษัตริย์ของเราทุกพระองค์ยังทรงเสด็จประพาสต้น เพื่อใช้ชีวิตร่วมทุกข์ร่วมสุขอยู่กับเกษตรกรชาวนา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นต้นมา เราใช้อำนาจบังคับคุณงามความดีของบรรพบุรุษในอดีต เพราะเข้าใจประชาธิปไตยแต่เพียงในด้านวัตถุ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จารีตประเพณีก็ถูกเปลี่ยนมาเป็นอำนาจ ทำให้คนไทยต้องยกพวกฆ่ากันเองมาเป็นช่วงๆ อีกทั้งรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อยๆ และตั้งแต่บัดนั้น จนถึงบัดนี้ ธรรมชาติมันยกพวกแค้นกันลงมาทำร้ายชีวิตคนไทยซึ่งอยู่ในระดับด้านล่างรุนแรงยิ่งขึ้น

โบราณได้กล่าวไว้ว่า “การสร้างปัญหานั้นมันง่าย แต่การแก้ปัญหานั้นสิยาก” เช่นเดียวกันกับ “ขึ้นขี่หลังเสือมันง่าย แต่ลงจากหลังเสือมันสิยากยิ่ง” โปรดอย่าคิดว่า ปีนี้มันแรงแต่ขอให้คิดถึงวิธีการเปลี่ยนแปลงซึ่งธรรมชาติมันมีอำนาจเหนือมนุษย์ มนุษย์ยังคงหยุดได้ยาก ธรรมชาติมันก็หยุดได้ยากยิ่งกว่ามนุษย์จนกว่าจะถึงที่สุดจุดจบ อันถือเป็นสังกรรมที่ทุกคนคงจะปฏิเสธเสียมิได้

| บทที่ ๑๐ |

ฝ่าวิกฤตน้ำท่วม ไปรอดอย่างประมาท

๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เธอเพื่อนรักของฉัน ก่อนอื่นฉันขออนุญาตพูดถึงเรื่องภาวะโลกร้อน ทั้งนี้เพราะเหตุว่าทุกสิ่งทุกอย่างมันสานถึงกันหมด เราเคยพูดเรื่องภาวะโลกร้อนกันมานานแล้ว แต่เราไม่มองการณ์ไกลที่เชื่อมโยงมาถึงภาวะน้ำท่วมวุ่นวายนี้แหละ ที่เขาวามนุษย์มีใจคับแคบ เมื่อไม่นานมานี้ มีคนมาเชิญให้ฉันพูดเรื่องภาวะโลกร้อนถึงห้าครั้ง และตัวฉันเองได้เคยพูดย้ำอยู่เสมอว่า ถ้าโลกในใจเรามันไม่ร้อน โลกที่อยู่ข้างนอกมันก็ไม่ร้อน นี่แหละที่ฉันย้ำมาแล้วในอดีตว่าให้มองสองด้าน แต่บางคนก็คิดว่ามันไม่ใช่สองด้าน แต่มันมีหลายด้าน ความคิดแบบนี้มันสะท้อนให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัว เพราะที่คนเข้าใจว่ามีหลายด้านนั้นแท้จริงแล้วมันเป็นด้านนอกทั้งหมด

อนึ่ง วิธีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวเรามันเป็นด้านวัตถุ จึงเป็นเพียงสิ่งสมมุติทั้งหมด ส่วนสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจได้สำนึกของตัวเองคือของจริงซึ่งทุกคนควรรักษาไว้สุดชีวิต เหตุการณ์น้ำท่วมครั้งนี้เธอกำลังหลงกลอุบายของใครหรืออะไรอยู่หรือเปล่า เพราะพูดกันเรื่องฝ่าวิกฤตน้ำท่วม แกรมฝ่าเข้าไปแล้วก็ยังไม่เห็นมีสิ่งที่เป็นเหตุอย่างแท้จริง คงพายเรืออยู่ในอ่างลอยน้ำไปลิบๆ แกรมยังพยายามกอดมันไว้แน่นเพราะกลัวจมน้ำตาย เช่นเดียวกันกับงานกล้วยไม้ที่ฉันพยายามบอกเธอแล้วว่า ตัวเองไม่ได้ทำเรื่องกล้วยไม้ แต่ก็มีน้อยคนนักที่ยังรู้ความจริงได้ว่า การที่ฉันจับงานกล้วยไม้ก็เพราะเห็นเศรษฐีเอากล้วยไม้มาเล่นแล้วใช้เป็นเครื่องมือแบ่งชนชั้นและด้วยฉันเป็นคนมีนิสัยสู้ไม่ยอมถอย อีกทั้งมีศิลปะในการผ่อนสั้นผ่อนยาวมาตลอดระยะเวลาหลายสิบปี ฉันจึง

จับงานกล้วยไม้เพราะต้องการกู้อิสรภาพทางเศรษฐกิจให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งชีวิตยังคงทุกข์ได้ยากให้สามารถพึ่งพาตนและพึ่งพากันและกันได้ ในทุกครั้งที่เราสัมผัสได้ว่ามีปัญหา ฉันมักหวนกลับมาคิดแก้ไขที่การปฏิบัติจากใจตนเองเสมอมา

นี่ก็เช่นเดียวกัน ฉันอดสงสารแม่คงคาไม่ได้ ทั้งๆ ที่เธอมีนิสัยตรงไปตรงมา แต่มนุษย์มีกิเลสยังหลงโทษว่าเธอเป็นผู้ก่อวิฤกต ถ้ามนุษย์พวกนี้ไม่เอาแต่โทษว่าวิฤกตมันเกิดจากน้ำด้านเดียว ถึงขนาดเสนอให้กระทำการกับเธอแบบนั้นแบบโน้นแล้วหวนกลับมามองที่ขยะซึ่งไม่ได้อยู่ในน้ำ หากอยู่ที่ใจมนุษย์เอง เพื่อหวังชำระล้างให้มันสะอาดบริสุทธิ์ถึงระดับหนึ่ง ก็ยังพอจะทำให้ฉันเห็นความหวังขึ้นมาบ้าง เพราะอันที่จริงแล้ว เหตุการณ์น้ำท่วมครั้งนี้มันเกิดจากรากฐานจิตใจมนุษย์เอง ที่เอาแต่ความโลภเชื่อว่า ได้เท่านี้เท่านั้นก็ยังไม่พอจะเอาเท่าโน้นต่อไปอีก แถมยังเอาแต่การพูดที่มุ่งไปข้างหน้าด้านเดียว เสมือนการพยายามทำซ้ำเราแม่คงคา ซึ่งแน่นอนที่สุดเมื่อใช้กิเลสตัวเองเป็นเครื่องมือเสมือนการเอาแต่ได้ การจะให้อารมณ์ดีแล้วหวนกลับมามองสู่อีกด้านหนึ่งมันก็คงเป็นเรื่องยากยิ่งขึ้น โธ่มนุษย์หนอมมนุษย์อย่างที่เราได้เห็นได้พูดไว้ว่า “มนุษย์ชี้เหม็นเคี้ยวเช็ญเทวดา” การจะคิดให้มนุษย์หวนกลับมามองตนเอง ยิ่งให้มนุษย์ลงมือแก้ไขปัญหานั้นมันก็ยิ่งยากมากขึ้น เพราะสิ่งที่มนุษย์นำไปปฏิบัติอยู่ในขณะนี้ มันก็เป็นเพียงภาพการคิดแก้ไขปัญหานั้นที่ปลายเหตุด้านเดียวเท่านั้น

ฉันเห็นความจริงแล้วว่า การคิดแก้ไขปัญหานั้นมันก็จำเป็นจะต้องนำไปปฏิบัติ แต่ภายในจิตใต้สำนึกจะต้องมองเห็นที่ต้นเหตุร่วมด้วย เพราะต้นเหตุมันเกิดจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เอง ซึ่งเป็นคนท้องถื่น แม้แต่การมองเห็นปัญหาที่ปลายเหตุก็มีผลสืบเนื่องมาจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ กิเลสของมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน แม้แต่ตัวฉันเองก็มีกิเลส เหตุผลก็คือถ้าดับกิเลสได้หมดก็ย่อมไม่เกิดมาอีก แม้แต่พระพุทธองค์ก็ยังคงตรัสไว้ว่า “พระพุทธเจ้าไม่ได้มีเพียง

พระองค์เดียว” นี่แหละที่ฉันเคยเขียนถึงเรื่องก้อนหินหล่นลงน้ำเอาไว้อแล้ว ถ้าใครคิดได้ก็ยอมเป็นผลดีแก่ตัวเอง

ในเมื่อมนุษย์มีกิเลสเป็นธรรมชาติ ดังนั้น ไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น แม้แต่เรื่องน้ำท่วมเราก็ต้องโทษตัวเราเองก่อนอื่น ไม่เช่นนั้นแล้วในอนาคตมันคงจะเกิดขึ้นอีกและรุนแรงยิ่งกว่าเก่า เหตุการณ์ครั้งหน้ามันอาจไม่ใช่เรื่องน้ำท่วม แต่เป็นเรื่องระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่มีการทะเลาะเบาะแว้งจนถึงขั้นยกพวกทำร้ายกันเองได้ไม่ยาก ระวัง! ถ้าขึ้นยังนำเอาความผิดครั้งนี้ไปโทษน้ำ วันหนึ่งข้างหน้าเราจะต้องน้ำตาหยด ความจริงวิฤตของมนุษย์โดยตรงซึ่งจะรุนแรงยิ่งกว่าเก่ามากขึ้นไปอีก เธอลองคิดดูก็แล้วกันว่า ช่วงที่ผ่านพ้นมาแล้ว เธอพยายามนำเอาความผิดครั้งนี้ผูกติดไว้กับเรื่องน้ำทั้งหมด แล้วในที่สุดธรรมชาติก็คงต้องหวนกลับมาทำโทษเธอเอง ซึ่งเราก็ได้เห็นกันมาแล้วในอดีต แต่ในขณะนี้ ไม่มีใครพูดถึงเรื่องอดีตที่เชื่อมโยงไปสู่อนาคต หากพูดกันแต่เรื่องน้ำอย่างซ้ำๆ ซากๆ ยิ่งไปกว่านั้น ถ้ามีใครพูดถึงเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์ หลายคนคงปฏิเสธกันอย่างอุตลुकเพื่อให้มันพ้นตัวเท่านั้นเป็นพอ

ขณะที่ฉันได้เห็นภาพของคนกลุ่มหนึ่งที่หน้าขึ้นไปนั่งอยู่บนหลังคาบ้าน เธอคิดหรือเปล่าว่ามันเป็นสัญญาณที่ชี้ให้รู้ว่าภายหน้ามันจะเกิดอะไรขึ้นตามมาอีก เรื่องทำนองนี้มันเคยเกิดมาแล้วในอินเดียซึ่งหลายคนก็เคยไปอินเดียมาก่อน แต่เคยนำมาคิดหรือเปล่า หรือว่าเป็นเพราะนิสัยของคนไทยที่ลืมนง่าย นี่แหละสิ่งที่เคยเกิดขึ้นที่อินเดีย นั่นคือการออกปล้นสะดมทำให้เกิดกาสิยุคขึ้นในอนาคตได้ไม่ยาก หรือว่าเธอยังคงอยากอยู่อย่างประมาท สิ่งที่ผ่านมาแล้วในอดีต ดังนั้น ไม่ว่าจะพูดอะไรขึ้นมา เธอก็ได้แต่นั่งฟังโดยไม่รู้เรื่องอะไรเลย

โปรดอย่าหลงโทษน้ำเลย ถ้าเธอสามารถหวนกลับมาโทษ
ตัวเองได้ ฉันรับรองว่าการคิดแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วมมัน
ไม่ยากเกินความสามารถของมนุษย์

ความจริง “น้ำท่วมครั้งนี้มันเกิดขึ้นจากนิสัยของมนุษย์ที่โลกมากโดยไม่รู้จักรพอเพียง ซึ่งมีผล
ทำลายธรรมชาติของทุกสิ่งทุกอย่าง ในที่สุดธรรมชาติมันก็เรียกกลับคืน” ถ้าเธอยังไม่รู้สึกรู้สีกตัว ฉันก็
คงช่วยอะไรไม่ได้มากไปกว่านี้แล้ว นี่! เป็นเพียงคำเตือนสติ เพื่อให้เธอรู้สึกรู้สีกตัวและหวนกลับมา
ค้นหาความจริงที่ใจเธอเอง ถ้าใครทำได้ย่อมเป็นผลดีแก่ตัวเอง เพราะฉะนั้นในขั้นแรกโปรดอย่าหลง
โทษน้ำเลย ถ้าเธอสามารถหวนกลับมาโทษตัวเองได้ ฉันรับรองว่าการคิดแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วมมัน
คงไม่ยากเกินความสามารถของมนุษย์ คนไทยมีของดีอยู่แล้วไม่รู้จักรู้ใช้ให้เกิดประโยชน์ ความจริง
คนไทยมีน้ำใจแต่ไม่รู้จักรู้ใช้คงปล่อยให้ น้ำมัน แผลงฤทธิ์ไปก่อน แถมเจ็บแล้วยังไม่รู้จักรู้ใช้อีกด้วย

บทที่ ๑๑

มองน้ำท่วมในด้านสร้างสรรค์

จ.กาญจนบุรี

๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๔

เธอที่รักทุกคน ความจริงแล้วสิ่งที่มันเกิดขึ้นทุกวันนี้ ถ้าเธอหวนกลับไปมองสู่ออดีต ฉันพูดไว้นานแล้วว่า เหตุการณ์ต่างๆ ที่มันเกิดขึ้นในบ้านเมืองเราก็เพราะคนไทยหลงอยู่กับความสบาย จนกระทั่งรากฐานจิตใจอ่อนแอเห็นอะไรที่มีชื่อของตัวก็อยากได้ คอรัปชันก็เต็มบ้านเต็มเมือง เศรษฐกิจแย่ก็แก้ไม่ตก การจัดการศึกษาก็ไม่ได้ทำให้คนเป็นมนุษย์ ถ้าฟังเสียงจากภายนอก ต่างชาติเขาพูดกันว่าคนไทยไม่รู้จักความยากลำบาก

| ๙๖ |

ความจริงน้ำท่วมครั้งนี้ ถ้าเธอไม่ใช่คนลืมนง่าย เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๕ มันก็เกิดไม่น้อยไปกว่านี้ เว้นไว้แต่ว่าคนไทยสมัยนั้นไม่ได้สร้างวัดถุมากมายเหมือนปัจจุบันจึงไม่เดือดร้อนเช่นทุกวันนี้ ฉันจำได้ว่าเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๕ น้ำท่วมถึงชั้นที่สองของบ้าน แต่คนไทยก็ยังอยู่กันได้ถึงหนึ่งเดือนเต็มๆ ขณะนั้นฉันมีอายุ ๒๑ ปี แต่ทุกวันนี้เรากลับทำลายธรรมชาติ ภูเขาหินปูนลูกใหญ่ๆ ในจังหวัดสระบุรี ลพบุรี และที่ปากช่อง เป็นต้น สูญหายไปเยอะแล้ว เปลี่ยนไปเป็นตึกสูงๆ แม้แต่มหาวิทยาลัยก็มีการก่อสร้างกันอย่างเอิกเกริก การศึกษาที่ทำลายสิ่งแวดล้อมนี้เองที่ได้ทำลายจิตใต้สำนึกของมนุษย์ ทำให้สังคมแย่งไปทุกที่ ยิ่งแก้ไขยิ่งตกต่ำ ไม่อย่างนั้นคงไม่เกิดการจัดการศึกษาทางเลือก

การศึกษาที่จัดให้คนนั่งอยู่ในตึกสบายๆ แล้วจะหวังให้ลูกศิษย์จบไปแล้วลงทำงานต็ดดินมันก็คงเป็นไปได้ยาก ยิ่งกว่านั้นตัวผู้ใหญ่เองซึ่งเป็นผู้บริหารก็เช่นกัน หากรักแต่จะประชุมอยู่แต่ในตึกอยู่ในห้องแอร์ ลูกศิษย์จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างไร เพราะถ้าหัวไม่ส่าย หางมันจะกระดิกได้อย่างไร

ฉันคิดว่าน้ำท่วมครั้งนี้มันน่าจะสอนให้เธอกับหลายรู้จักอดทน
เพราะถ้าเธอต่อสู้กับใจตนเองไม่ได้แล้วจะไปสู้กับอะไรที่ไหน

ฉันคิดว่าน้ำท่วมครั้งนี้มันน่าจะสอนให้เธอกับหลายรู้จักอดทน เพราะถ้าเธอต่อสู้กับใจตนเองไม่ได้
แล้วจะไปสู้กับอะไรที่ไหน ฉันขอฝากเรื่องนี้เอาไว้ให้เธอกลับไปนอนคิด ฉันไม่รู้ว่าการณ์แบบนี้
มันจะเกิดขึ้นอีกสักกี่ครั้ง ถึงจะช่วยให้เธอรู้จักตัวเองดีขึ้น และไม่ไปทำลายธรรมชาติ เช่นเดียวกับ
เรื่องความพ้อเพียงที่พูดกันแต่ปาก หากไม่รู้จักทำ มีแต่การพูดกันไปต่างๆ นานา โดยหาจุดจบได้ยาก

| ๙๗ |

ฉันอายุ ๙๐ ปีแล้ว ฉันขอเป็นกำลังใจให้เธอทุกคนได้เรียนรู้กับความยากลำบากและอดทนทำงานหนัก
เพราะการทำงานหนักคือความสุขที่แท้จริง ขอให้ชีวิตจงมีความสุขเพราะการทำงานให้แผ่นดิน
โปรดอย่าคิดว่าการทำงานให้แผ่นดินนั้นจะต้องทำให้กับส่วนรวมเสมอไป แม้แต่การประกอบอาชีพ
อย่างดีที่สุดโดยมีความซื่อสัตย์สุจริตก็ถือว่าคือการทำงานให้แผ่นดินเช่นกัน

บทที่ ๑๒

อันเก็บขอมมีค่าได้จากกระแสน้ำไหล
ถ้าเป็นของใครกรุณามาแสดงหลักฐาน

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

เธอที่รักทุกคน ขณะนี้น้ำท่วมเต็มตลิ่งมานานมากแล้วต่างก็เดือดร้อนหนัก เพราะคิดว่าตัวเองก็คงอยู่ต่อไปได้ยาก แล้วในที่สุดก็ต้องจมน้ำตาย หรือไม่ก็ประสบกับความเสียหายอย่างหนัก ทั้งนี้เพราะกระแสน้ำมันไหลแรงยิ่งขึ้นทุกที จนกระทั่งทำให้อาคารบ้านเรือนซึ่งเป็นของท้องถิ่นจะต้องพังทลายเสียหายไปในที่สุด เหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้หลายคนจำต้องนั่งกอดเข่าด้วยความรู้สึกเป็นทุกข์เพิ่มมากยิ่งขึ้น ความจริงแล้วทุกสิ่งทุกอย่างที่มันเปลี่ยนแปลงอยู่บนโลกใบนี้ ต่างก็ให้ออกาสแก่มนุษย์ในการนำไปสู่วิถีทางที่สร้างสรรค์ แต่คนเรานั้นมักมีแนวโน้มมองปัญหาต่างๆ ด้วยความทุกข์ร้อน โดยไม่สามารถใช้ปัญญาตนเองให้บังเกิดเงื่อนไขที่มีความสุขได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ เหตุไฉนตัวเองเองมองสิ่งต่างๆ ในด้านดีไม่เป็น แม้เหตุการณ์ครั้งนี้ที่มันเกิดขึ้นและมีผลทำให้สังคมไทยจำต้องพบกับความเสียหายอย่างหนัก แต่กลับมีบางคนถึงกลับคิดในด้านดีว่า ทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกใบนี้ ถ้าเรามีแต่การมอบให้ซึ่งกันและกัน ย่อมช่วยให้ทุกคนมองเห็นความดีของสิ่งเหล่านั้นได้อย่างเป็นธรรมชาติ

“เมื่อไม่รู้สิ่งนี้ก็ย่อมปฏิบัติเสฐที่จะรู้สิ่งนั้น” ดังนั้น ถ้าไม่รู้สักเจ็บปวดเพราะกระแสน้ำท่วมแล้วใช้มันให้เป็นผลดีแก่การคิดแก้ไขปัญหาที่ปรากฏออกมาในสังคมปัจจุบัน จึงเท่ากับว่าเราไม่อาจที่จะรู้เท่าทันแล้วหันไปคิดอีกด้านหนึ่ง ดังนั้น ถ้าด้านหนึ่งเสียหายหนัก อีกด้านหนึ่งก็ย่อมดีขึ้น แม้แต่เหตุการณ์น้ำท่วมที่มันทำให้คนไทยจำต้องเผชิญกับความทุกข์ ในที่สุดคนที่เผชิญกับสภาพดังกล่าว

ก็จำต้องหวนกลับมาแลเห็นว่า ในที่สุดทุกคนก็ต้องพบกับความสุขได้ เช่นว่า ถ้าเธอพบว่าด้านหนึ่ง เบากว่าอีกด้านหนึ่ง เธอย่อมนำมาใช้แก้ไขปัญหาในสังคมได้ไม่ยาก ถ้าน้ำมันมาแรงก็ย่อมช่วยให้สภาพภายในสังคมมันดีขึ้น เหมือนอย่างกับที่พูดฝากไว้ว่า “การที่เธอจะรู้ค่าของสีขาว ตัวเองจะต้องสนใจเรียนรู้จากสีดำไปก่อน” เพราะฉะนั้น ถ้าเธออยากเรียนรู้สีขาว เราก็ต้องกล้าเผชิญกับสีดำ ถ้าต้องการความสบายเราก็ต้องเรียนรู้จากความยากลำบาก ฉันเชื่อว่า ยังมีเรื่องราวอีกมากมายหลายอย่าง ที่สะท้อนผลให้เธอนำไปคิดค้นคว้าหาความจริงได้จากปัญหาน้ำท่วม เวลานี้คนหนีความยากลำบากไปเข้าวัด คนเหล่านี้น่าสงสารเป็นอย่างยิ่ง เพราะเขาไม่เคยรู้ค่าของความยากลำบากมาแต่อดีต

การที่ฉันนำเรื่องนี้หยิบยกมาพูด ก็เพราะตัวเองได้ผ่านความยากลำบากมาจนกระทั่งรู้สึกว่ามันน่าสนใจที่เราจะก้าวเข้าไปหามันทุกเรื่อง หลักธรรมท่านก็ได้ชี้ไว้แล้วว่า “วิถีการเปลี่ยนแปลงของทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏอยู่บนโลกใบนี้นั้น มีการหมุนวนเป็นวัฏจักร เพราะฉะนั้นถ้าต้องการพบความสุขที่แท้จริง เหตุใดจึงกลัวความทุกข์ถึงขนาดหนีไปเข้าวัด” ฟังแล้วทำให้ฉันรู้สึกสงสารเป็นอย่างยิ่ง หันมามองดูด้านหลังเธอสิว่า “คนที่เขาเคารพเราจากใจจริงนั้น เขากำลังยกมือไหว้อยู่ด้านหลังโดยไม่จำเป็นต้องให้เธอเห็น” แม้แต่เพลงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ชื่อ “ความฝันอันสูงสุด” ก็ยังมีเนื้อร้องตอนหนึ่งว่า “ให้ปิดทองหลังพระ”

เมื่อพูดถึงหลักธรรม แท้จริงแล้วมันอยู่ใกล้ๆ จิตใจเธอเองนั่นแหละ ถ้ารู้จักหวนกลับมาค้นหาด้านหลังให้ได้ เธอก็คงจะพบความสวยงามน่าประทับใจรออยู่ด้านหน้า ถ้าฉันจะขออนุญาตพูดว่า หากต้องการแก้ปัญหาชุมชนแออัดในกรุงเทพฯ ก็ต้องหันไปคิดแก้ไขในชนบท ถ้าเธอเห็นว่าบ้านนี้เมืองนี้มันมีสีดำ เธอก็ควรหวนกลับมาทำให้จิตใจเธอเองเป็นสีขาวให้ได้ ถ้าเธอต้องการแก้ไขปัญหาคความร้อน

เธอควรสร้างสมความเย็นขึ้นในใจเธอเอง และเมื่อเธอกำลังแก้ปัญหาหน้าท่วม หากเธอไม่หวนกลับมาคิดแก้ไขกระแสน้ำที่มันอยู่ในใจเธอเองให้ปรับเปลี่ยนมาเป็นน้ำเย็นเพื่อมอบให้เพื่อนมนุษย์ น้ำที่อยู่ภายนอกมันก็คงจะเย็นได้ยาก ไหน่าบ้านนี้เมืองนี้มีแต่คนยิ้มแยม แต่ถ้าใจเธอมันยิ้มไม่ออกแล้ว ใครเขาจะมาคบเธอเป็นมิตร คนทุกวันนี้ส่วนใหญ่มีใจร้อนรน เพราะความไม่รู้จักพอเพียง หลังจากได้เท่านี้ก็เอาเท่านั้น หลังจากได้เท่านั้นก็เอาเท่าโน้นต่อไปเรื่อยๆ โดยไม่รู้จักหยุดคิด เพื่อให้จิตใจมันสงบเย็นได้แล้ว เธอจะไปมุ่งมันแก้ไขปัญหาน้ำท่วมได้ยังไงกัน ทั้งนี้ เพราะความอดทนที่อยู่ในใจเธอเองมันก็ไม่มี กระทั่งพบน้ำท่วมแล้วเกิดความทุกข์หนักก็วิ่งหนีความทุกข์เข้าไปอาศัยวัดเป็นเครื่องดับทุกข์โดยไม่คิดด้วยสติว่า การดับทุกข์นั้นอยู่ที่ไหนก็ดับได้ ยิ่งพบน้ำท่วมหนักก็ควรรู้สึกทำทนายที่จะลุกขึ้นมายืนดับทุกข์ตรงนั้นให้ได้

|๑๐๒|

นี่แหละที่เขาว่า “มนุษย์ควรเรียนรู้จากของจริง”

มาลีสีเริ่มเปลี่ยนเป็นเหลือง

เหลืองสีทองรองเรือง

อันเนื่องมาจากดวงตะวัน

หมู่วิหคต่างร้องระงม

ระดมจับฝูงสูงลิบ

โผผินบินกลับไปสู่รัง

ผ่านไปสู่อังผั่งคงดาวารี

| อนุสาวรีย์ |

วัฏจักรชีวิต

๘ ธันวาคม ๒๕๕๔

เธอที่รักทุกคน โลกใบนี้คือดาวพระเคราะห์ซึ่งแตกออกมาจากดวงอาทิตย์ ครั้นเย็นลงจึงเกิดชีวิตเล็ก ๆ ซึ่งเป็นสัตว์เซลล์เดียวขึ้นในน้ำ หลังจากนั้นจึงขึ้นมาอยู่บนบกแล้วมีวิวัฒนาการเรื่อยมาเป็นรูปแบบต่างๆ จนกระทั่งเป็นมนุษย์ ส่วนอีกด้านหนึ่งได้แก่ พืช ซึ่งโลกได้ให้มาเพื่อใช้เป็นอาหาร รวมทั้งยารักษาโรคแก่ชีวิตสัตว์

“สัตว์” อันได้แก่ มนุษย์ ซึ่งเป็นที่สุดแล้วของชีวิตที่เคลื่อนไหวได้ รวมทั้งมีจิตวิญญาณซึ่งเป็นกุญแจสำคัญกำหนดการเรียนรู้ ในที่สุดชีวิตมนุษย์ก็มาถึงจุดทำลายตัวเอง อันถือได้ว่าเป็นที่สุดแล้วของวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ครบถ้วน บางคนทุกข์หนักถึงกับอ้างว่า ตนไม่ได้ทำความชั่ว แต่เหตุไฉนจึงต้องมารับเคราะห์กรรมด้วย ความจริงแล้วมีเงื่อนไขอีกอย่างหนึ่งสำหรับคนที่สร้างคุณงามความดีถึงระดับหนึ่งแล้วย่อมไม่กลัวตาย เพราะเข้าใจได้ว่า การเกิดการตายนั้นมันเป็นของธรรมดาสำหรับชีวิต ถ้าเราทำความดีมาในอดีตถึงระดับหนึ่งการตายย่อมไปสู่ความสุข ขณะนี้เวลาอันหมายถึง พุทธกาล ได้เลยกว่ากึ่งหนึ่งมาแล้ว เพราะฉะนั้นความสับสนวุ่นวายซึ่งมีมนุษย์เป็นเหตุ มันจะเพิ่มองศาความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ คงไม่มีอำนาจใดๆ จะมาหยุดได้ แต่อำนาจที่อยู่ใน

ใจมนุษย์นั้นสามารถหยุดได้ เพราะสร้างคุณงามความดีเอาไว้ บนพื้นฐานความเป็นผู้รู้ถึงความจริง ดังนั้นไม่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะเกิดอะไรขึ้น ผู้ที่รู้ความจริงย่อมไม่ทุกข์ เมื่อไม่ทุกข์ก็ย่อมมีแต่ความสุข ดังนั้นภาวะจบสิ้นมันจึงไม่ได้อยู่ข้างนอก หากอยู่ในจิตใจของทุกคนอันเป็นที่สุดแล้ว

แม้แต่น้ำท่วมซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ผ่านพ้นมาสดๆ ร้อนๆ มันก็เกิดจากรากฐานจิตใจมนุษย์ที่ขาดคุณงามความดี ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีสองด้าน ดังนั้น ความจริงจึงชี้ไว้ว่า “เมื่อไม่มีด้านนั้นก็ย่อมมีด้านนี้” ดังนั้น “เมื่อสังคมไม่มีคนดี ก็ย่อมมีคนชั่วที่ขาดความรู้จริงจากใจตนเอง” นอกจากน้ำท่วมแล้ว อาจมีแผ่นดินไหวหรือมีอะไรต่อมิอะไรติดตามมาอีก เพราะแผ่นดินไหวมันก็เกิดจากกิเลสมนุษย์ที่ไปขวนเอาส่วนต่างๆ ของแผ่นดินมาใช้ประโยชน์ เพื่อสนองความสบายของตัวเอง ดังนั้น ฉันจึงขออนุญาตแนะนำวิธีแก้ไขที่ดีที่สุด สิ่งนั้นก็คือ การสร้างคุณงามความดีฝากไว้แก่แผ่นดินให้ถึงที่สุด จุดจบของโลกใบนี้ ซึ่งต่อไปคงเป็นดาวพระเคราะห์อีกดวงหนึ่งที่ไม่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ เช่นเดียวกับดาวพระเคราะห์บางดวงซึ่งผ่านพ้นวิถีการเปลี่ยนแปลงเช่นโลกใบนี้มาแล้ว

